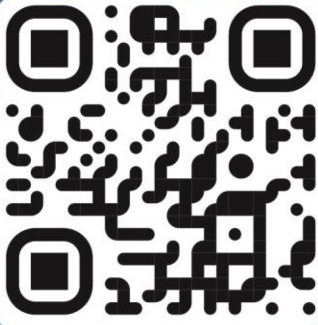

یازدهم تجربی

آزمون
شبه ساز
امتحان
نهایی
ماز

خرداد ماه ۱۴۰۳

گروه آموزشی ماز

پیش بینی امتحان نهایی

ردیف	درس	تعداد صفحه	زمان پاسخگویی
۱	فارسی	۴	۹۰

حق چاپ و تکثیر سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...) پس از برگزاری آزمون برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی تنها با مجوز «گروه آموزشی ماز» مجاز می باشد و با متخلفین برابر مقررات رفتار می شود.
به دلیل عدم رضایت تیم ماز، هر گونه استفاده غیرقانونی از دفترچه سؤالات و پاسخنامه ماز برای تمامی اشخاص، شرعاً حرام است.

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲		ساعت شروع:		تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳		مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	
نام و نام خانوادگی:		رشته: همه رشته‌ها		پایه یازدهم دوره متوسطه		تعداد صفحات: ۴ صفحه	
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی				گروه آموزشی ماز			
ردیف		سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)					
نمره							
قلمرو زبانی (۷ نمره)							
۱	معنی «مقابل» همه واژگان درست است: به جز... الف) ادبار ≠ اقبال ب) مرشد ≠ مراد پ) عیار ≠ غش ت) شریعت ≠ طریقت						
۲	معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف) من قلا کردم و روزی که پیرزن نبود، رفتم سر بقچه‌اش. ب) در وقت فراغ موافقت اولی‌تر، و آلا طاعنان مجال وقیعت یابند. پ) هر نفسی که فرو می‌رود مُمد حیات است و چون بر می‌آید مُفرَح ذات.						
۳	املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) چون موسم حج رسید برخاست ب) در زمان انداخت شمشیر آن علی اشتر طلبید و (محمل / مهمل) آراست کرد او اندر (قضایش / غزایش) کاهلی						
۴	در متن زیر یک غلط املايي وجود دارد، آن را بیابید و شکل درستش را بنویسید. «چون ایشان حقوق مرا به طاعت و مناصحت بگزاردند و به معاونت و مظاهرت ایشان از دست صیاد بجستم، مرا نیز از عهده لوازم ریاست بیرون باید آمد و مواجب صیادت را به ادا رسانید.»						
۵	در گروه واژگان زیر، غلط‌های املايي را بیابید و شکل درست آنها را بنویسید. «هَمّت و حمیت - طوع و رقبت - حسن سیرت و صباحت - الحاح و اصرار - ترجیه و برتری - خوار و زبون»						
۶	درستی و یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. هر دو مصراع بیت «دریاب که مبتلای عشقم / آزاد کن از بلای عشقم» به «شیوه بلاغی» است.						
۷	نقش دستوری «مسند» در کدام گزینه درست نشان داده شده است؟ الف) قطره باران ما گوهر یکدانه شد پ) گاه سفر شد باره بر دامن برانیم ب) بهارت خوش که فکر دیگرانی! ت) وادی پر از فرعونیان و قبطیان است						
۸	در گروه‌های اسمی متن زیر، چند وابسته پیشین و چند وابسته پسین وجود دارد؟ «زندگانی خداوند دراز باد. حال خلیفه دیگر است که او خداوند ولایت است و خواجه با امیر محمود به غزوها بوده است و من نبوده‌ام و بر من پوشیده است که آن غزوها بر طریق سنت مصطفی هست یا نه.»						
۹	در بیت «گفت: بر من تیغ تیز افراشتی / از چه افکندی مرا بگذاشتی»: الف) چند مفعول وجود دارد؟ ب) واژه «تیغ» در گذر زمان مشمول کدام یک از وضعیت‌های چهارگانه شده است؟						
۱۰	در بیت «در خواب دوش پیری در کوی عشق دیدم / با دست اشارتم کرد که عزم سوی ما کن»: الف) جمله هسته (پایه) را مشخص کنید. ب) نقش دستوری ضمیر متصل را بنویسید.						
ادامه سؤالات در صفحه بعد							

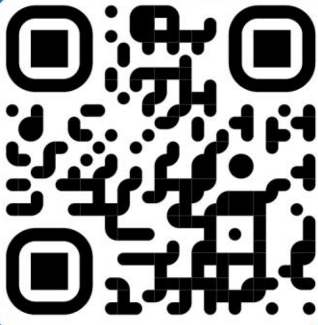
آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه یازدهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۴ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی		گروه آموزشی ماز	
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
نمره			
۱۱	در متن «دشمن با بار خفتی بر دوش، وامانده ماندن و رفتن شده بود تا اینکه یکی از شب‌ها با خیانت گروهی از شهر، راه برجی به روی محاصره‌گران باز شد و به دنبال آن، روس‌ها مثل مور و ملخ در پهنه شهر پراکنده شدند.»: الف) اولین «و»، حرف عطف است یا ربط؟ ب) آخرین فعل معلوم است یا مجهول؟		
۱۲	با توجه به متن زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. «یک روز صبح، وقتی با آموزگارش، بزرگ‌امید، مشغول تمرین حلقه‌زدن با بال‌های بسته بود، اندیشه‌ای در خاطرش گذشت و چنین پرسید: «پس بقیه کجا هستند، بزرگ‌امید؟» الف) نوع صفت بیانی به کاررفته در این متن چیست؟ ب) نقش دستوری «بزرگ‌امید» را در هر جمله مشخص کنید.		
۱۳	در سروده «اگر فکر و حواسم این جهانی است، / بهره‌ای والاتر از بهر من نیست / روح را خاک نتواند مبدل به غبارش سازد، / زیرا هر دم به تلاش است تا که فرارود.»: الف) نقش دستوری «دم» چیست؟ ب) نوع نقش تبعی را مشخص کنید. پ) زمان دقیق فعل سوم را بنویسید.		
قلمرو ادبی (۵ نمره)			
۱۴	هر یک از مصراع‌های زیر با کدام گزینه کامل می‌شود؟ الف) ۱- زین هم‌رهان سست عناصر دلم گرفت ب) ۱- خواستم از رنجش دوری بگویم، یادم آمد ۲- دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر عشق با آزار خویشاوندی دیرینه دارد ۲- بی تو می‌گویند تعطیل است کار عشقبازی		
۱۵	بیت زیر را به درستی کامل کنید. گذشتن ز جان رسم مردانگی است.		
۱۶	«اسرارنامه» اثر کیست؟		
۱۷	نام آفرینندگان آثاری را که نویسنده آنها <u>نادرست</u> ذکر شده، بنویسید. الف) فرهاد و شیرین: وحشی بافقی پ) هم صدا با حلق اسماعیل: قیصر امین‌پور ب) پرنده‌ای به نام آذرباد: رابیندرانات تاگور ت) چشمه روشن: غلامحسین یوسفی		
۱۸	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. «در هر بیت زیر، آرایه مجاز وجود دارد» الف) او اختران را در آسمان نهاد / تا به بر و بحر نشانمان باشند. ب) ز مستی بر سر هر قطعه زین خاک / خدا داند چه افسرها که رفته		
ادامه سؤالات در صفحه بعد			

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲		ساعت شروع:		تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳		مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	
نام و نام خانوادگی:		رشته: همه رشته‌ها		پایه یازدهم دوره متوسطه		تعداد صفحات: ۴ صفحه	
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی							
گروه آموزشی ماز							
ردیف		سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)					
نمره							
۱۹	در همه ابیات زیر آرایه متناقض‌نما دیده می‌شود، به جز... الف) ز رخسارش فرو می‌ریخت اشکی ب) از این سدّ روان، در دیده شاه پ) بزن زخم این مرهم عاشق است ت) ببین لاله‌هایی که در باغ ماست بنای زندگی بر آب می‌دید ز هر موجی هزاران نیش می‌رفت که بی‌زخم مردن، غم عاشق است خمشند و فریادشان تا خداست						
۲۰	در بیت زیر کدام یک از زمینه‌های حماسه وجود دارد؟ بر آن گرزۀ گاوسر دست برد بزد بر سرش ترگ بشکست خرد						
۲۱	آرایه درست را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. الف) برداشته دل ز کار او بخت ب) سرنشتر عشق بر رگ روح زدند درماند پدر به کار او سخت (حس آمیزی / تشخیص) یک قطره فروچکید و نامش دل شد (استعاره / ایهام)						
۲۲	در متن زیر دو آرایه ادبی بیابید و بنویسید. «نخستین بار از زبان خاله و گاهی هم مادرم بود که بعضی از قصه‌های بسیار اصیل ایرانی را شنیدم و به عالم افسانه‌ها - که آن همه پررنگ و نگار و آن همه پرآن و نرم است - راه پیدا کردم.»						
۲۳	بین ابیات زیر دو آرایه ادبی مشترک بیابید و بنویسید. الف) در آن باران تیر و برق پولاد ب) فلک باخت از سهم آن جنگ رنگ میان شام رستاخیز می‌گشت بود سهمگین جنگ شیر و پلنگ						
۲۴	هر یک از موارد مشخص شده، بیانگر کدام آرایه ادبی است؟ الف) چون او را در بند بلا بسته دید، زهاب دیدگان بگشاد و بر رخسار، جوی‌ها براند. ب) خاله‌ام با ذوق لطیفی که داشت، مرا نخستین بار از طریق سعدی با شعر شاهکار آشنا نمود. پ) خودفروختگی چند تن از دشمنان خانگی سبب شد بخش‌های وسیع‌تری از قفقاز به روی دشمن باز شود.						
قلمرو فکری (۸ نمره)							
۲۵	مفهوم کدام بیت در مقابل بیت «رزق هر چند بی‌گمان برسد / شرط عقل است جستن از درها» قرار دارد؟ الف) زَن‌خُدان فروبرد چندی به جیب ب) بخور تا توانی به بازوی خویش که بخشنده، روزی فرستد ز غیب که سَعِیت بود در ترازوی خویش						
۲۶	هر یک از عبارات‌های زیر در وصف چه کسی است؟ الف) در داستان‌های ایرانی، مظهر خوی شیطانی است و زشتی و بدی؛ در اوستا موجودی است «سه پوزه سه سر شش چشم»، دیوزاد و مایه آسیب آدمیان و فتنه و فساد. ب) این شیخ همیشه شاب، پیرترین و جوان‌ترین شاعر زبان فارسی، معلّم اوّل که هم هیبت یک آموزگار را دارد و هم مهر یک پرستار، چشم عقاب و لطافت کبوتر ...						
ادامه سؤالات در صفحه بعد							

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه یازدهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۴ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
گروه آموزشی ماز			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
نمره			
۲۷	یک دلیل بیاورید که چرا بوالحسن بولانی (قاضی بست) و پسرش از پذیرش انعام پادشاه خودداری کردند؟		
۲۸	مفهوم مشترک دو بیت زیر چیست؟ (الف) ما به فلک بوده‌ایم، یار ملک بوده‌ایم (ب) چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانی است باز همان‌جا رویم، جمله که آن شهر ماست روم به گلشن رضوان که مرغ آن چمنم		
۲۹	شاعر در بیت زیر نتیجه تلاش و «به میدان بودن» را چه می‌داند؟ «تو یک ساعت، چو افریدون به میدان باش، تا زان پس به هر جانب که روی آری، درفش کاویان بینی»		
۳۰	با توجه به ابیات زیر به زبان ساده بنویسید عکس‌العمل امام علی (ع) در برخورد با دشمنش چه بود؟ «او خدو انداخت بر روی علی افتخار هر نبی و هر ولی در زمان انداخت شمشیر آن علی کرد او اندر غزایش کاهلی»		
۳۱	مفهوم سروده زیر چیست؟ «گریه کنی اگر / که آفتاب را ندیده‌ای / ستاره‌ها را هم / نمی‌بینی.»		
۳۲	با توجه به آموزه‌های کتاب فارسی، منظور از قسمت‌های مشخص شده چیست؟ (الف) هیچ‌کس استحقاق خزانگی و خزانه‌داری آن <u>گوهر نیافته</u> ، خزانگی آن را دل آدم لایق بود. (ب) معلم عربی پیش آمد و با همان لهجه غلیظ شیرازی گفت: به‌به! مثل قوآل‌ها <u>صورتک</u> زدی؟ (پ) مردمی که به <u>خانه‌های تاریک</u> و بی‌دریچه عادت کرده‌اند، از پنجره‌های باز و نورگیر گریزانند.		
۳۳	موارد زیر را به نثر ساده و روان برگردانید. (الف) وزر و وبال این، به چه کار آید؟ (ب) کبوتران اشارتِ او را امام ساختند و راه بتافتند. (پ) فکر حمله روس‌ها بختک‌وار روی دربار چنبره زده بود. (ت) خیال می‌کردم عینک، مثل تعلیمی یک چیز فرنگی‌مآبی است. (ث) همه برده سر در گریبان فرو نشد هیچ کس را هوس، رزم او (ج) وقت است تا برگ سفر بر باره بندیم دل بر عبور از سدّ خار و خاره بندیم (چ) نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست چو چنگش، رگ و استخوان ماند و پوست		
۲۰	موفق باشید.		

یازدهم تجربی

آزمون
شبیه ساز
امتحان
نهایی
ماز

گروه آموزشی ماز

پاسخبرگ آزمون

خرداد ماه ۱۴۰۳

پیش بینی امتحان نهایی

حق چاپ و تکثیر سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...) پس از برگزاری آزمون برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی تنها با مجوز «گروه آموزشی ماز» مجاز می باشد و با متخلفین برابر مقررات رفتار می شود.
به دلیل عدم رضایت تیم ماز، هر گونه استفاده غیرقانونی از دفترچه سؤالات و پاسخنامه ماز برای تمامی اشخاص، شرعاً حرام است.

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه یازدهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی		گروه آموزشی ماز	
ردیف	سوالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	نمره		

پاسخ‌های خود را به صورت دقیق، خوش خط و مرتب در این برگه وارد کنید.

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۰/۲۵	۱	
۰/۷۵	۲	الف) ب) پ)
۰/۵	۳	الف) ب)
۰/۵	۴	
۱	۵	
۰/۲۵	۶	
۰/۲۵	۷	
۰/۵	۸	
۰/۵	۹	الف) ب)
۰/۵	۱۰	الف) ب)
۰/۵	۱۱	الف) ب)
۰/۷۵	۱۲	الف) ب)
۰/۷۵	۱۳	الف) ب)

قلمرو ادبی (۵ نمره)

۰/۵	۱۴	الف) ب)
۰/۵	۱۵	

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲		ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:		رشته: همه رشته‌ها	پایه یازدهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			گروه آموزشی ماز	
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)			نمره

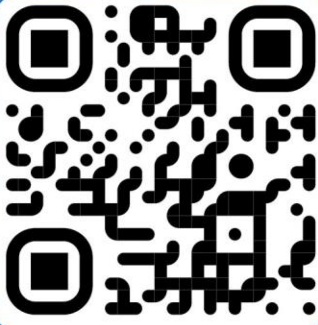
۱۶			۰/۵
۱۷			۰/۵
۱۸			۰/۲۵
۱۹			۰/۲۵
۲۰			۰/۲۵
۲۱	 (الف)	 (ب)	۰/۵
۲۲			۰/۵
۲۳			۰/۵
۲۴	 (الف)	 (ب)	۰/۷۵
	 (پ)		
قلمرو فکری (۸ نمره)			
۲۵			۰/۲۵
۲۶	 (الف)	 (ب)	۰/۵
۲۷			۰/۵
۲۸			۰/۵
۲۹			۰/۵
۳۰			۰/۵
۳۱			۰/۵
۳۲	 (الف)	 (ب)	۰/۷۵
	 (پ)		

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه یازدهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی		گروه آموزشی ماز	
ردیف	سوالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	نمره		

۳۳	الف)	۴
	ب)	
	پ)	
	ت)	
	ث)	
	ج)	
		
	چ)	
	موفق باشید.	
	۲۰	

یازدهم تجربی

آزمون
شبیه ساز
امتحان
نهایی
ماز

خردادماه ۱۴۰۳

گروه آموزشی ماز

پیش بینی امتحان نهایی

پاسخنامه تشریحی (حاوی راهنمای مصحح)

دروس	مسئول درس	ویراستاران
فارسی	حسن وسکری	سعید ستوده مهر - فاطمه عباسی - مهران قندی

حق چاپ و تکثیر سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...) پس از برگزاری آزمون برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی تنها با مجوز «گروه آموزشی ماز» مجاز می باشد و با متخلفین برابر مقررات رفتار می شود.
به دلیل عدم رضایت تیم ماز، هر گونه استفاده غیرقانونی از دفترچه سؤالات و پاسخنامه ماز برای تمامی اشخاص، شرعاً حرام است.

راهنمای پاسخنامه برای بچه‌های ماژی!

مصصح شو:

پاسخ دقیق سؤال این‌جا میاد و اسمش روشه: «مصصح شو»، می‌خواد شما رو به یه مصصح حرفه‌ای و دقیق تبدیل کنه که بدونین موقع ارزیابی جواب‌هاتون باید حواستون به چی باشه تا توی آزمون‌های بعدی دقیق‌تر عمل کنین. اگه جواب یه سؤال رو بشه به شکل‌های مختلف بیان کرد، اون هم، این‌جا بهتون گفتیم.

بررسی دقیق‌تر:

اگه پاسخ کوتاه یه سؤال کافی نباشه تا ببینین چطوری باید به جواب برسین، توی این بخش با بررسی دقیق‌تر جواب، سؤال رو براتون توضیح دادیم.

نقشه نهایی:

امتحان نهایی قوانین و قواعد خاص خودش رو داره؛ شما باید بدونین تیپ‌های رایج سؤال‌های امتحان نهایی چیه و باید چطوری بهش جواب بدین. این‌کادر، مشاوره حرفه‌ای ماست به شما تا فوت و فن‌های امتحان نهایی رو یاد بگیرین.

۲۰ شو:

توی «۲۰ شو»، مبحث هر سؤال رو براتون مرور یا جمع‌بندی کردیم؛ «۲۰ شو» و درس‌نامه‌هاش دقیقاً فاصله بین نمره خوب و نمره ۲۰ رو براتون پر می‌کنه.

نکته طلایی:

با وجود «۲۰ شو»، که کلی درس‌نامه مفصل داره، باز هم اگه نکته مهم و مفیدی بود، توی این‌کادر براتون آوردیم.

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۲		ساعت شروع:	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:		رشته: همه رشته‌ها	پایه یازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحات: ۲۹ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی				
گروه آموزشی ماز				
ردیف	پاسخنامه		نمره	

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۰/۲۵	۱ مصحح شو: گزینه «ب» یا مرشد ≠ مراد بررسی دقیق تر: این سوال از واژه‌نامه کتاب درسی طرح شده است؛ در این بخش از کتاب، برای برخی از واژگان چندین معنی آمده است؛ علاوه بر آن برای برخی از آنها در ادامه معنی واژه، معنی مقابل یا متضاد آنها نیز نوشته شده که مطالعه و یادگیری آنها نیز بسیار مهم است. ادبار: بدبختی، سیه‌روزی؛ متضاد ← اقبال مرشد: آن که مراحل سیر و سلوک را پشت سر گذاشته و سالکان را راهنمایی و هدایت می‌کند، مراد، پیر؛ متضاد ← مرید و سالک عیار: خالص، سنجه، متضاد ← غش و ناپاکی شریعت: شرع، آیین، راه دین، متضاد ← طریقت نقشه نهایی: برای پاسخ‌دهی به این سؤال به دو نکته توجه داشته باشید. ◆ مقصود از «مقابل»، مخالف و متضاد است؛ نه «جلو» و «روبه‌رو» ◆ چون تست‌های سوالات نهایی نمره منفی ندارند، این‌گونه سؤالات را بدون پاسخ نگذارید؛ چرا که در سؤالات تستی ۲۵ درصد و در سؤالات دو گزینه‌ای ۵۰ درصد احتمال درست بودن پاسخ شما وجود دارد. - البته علاوه بر دانش و آگاهی، دقت و حسابگری را نیز چاشنی کارتان بکنید. ◆ اول هر چهار پاسخ را با دقت بخوانید، اگر به پاسخ درست رسیدید که چه بهتر؛ اگر نرسیدید از طریق رد یک یا دو یا سه گزینه شائستتان را برای رسیدن به پاسخ درست افزایش دهید. ◆ جز در موارد بسیار نادر، سؤالات لغت از بخش واژه‌نامه کتاب درسی طراحی می‌شوند؛ پس بر ای کسب نمره این بخش - که بسیار حائز اهمیت است - حتماً در طول سال تحصیلی مطابق یک برنامه‌ریزی حساب شده و مناسب بر همه واژگان واژه‌نامه مسلط شوید.	
۰/۷۵	۲ مصحح شو: الف) قلا ← کمین (۰/۲۵) ب) وقیعت ← ۱- بدگویی، ۲- سرزنش، ۳- عیب‌جویی (یک مورد کافی است، ۰/۲۵) پ) مفرح ← ۱- شادی‌بخش، ۲- نشاط‌آور (یک مورد کافی است، ۰/۲۵) بررسی دقیق تر: در واژه‌نامه کتاب درسی هم معنی «قلا» آمده است و هم معنی «قلاکردن» «قلا»: کمین - «قلا کردن»: کمین کردن، در پی فرصت بودن) دقت داشته باشید که طراح «قلا» را خواسته است و شما باید فقط معنی همین واژه را بنویسید. واژه دیگر «وقیعت» است که از بندهای پایانی درس پانزدهم (کبوتر طوقدار) انتخاب شده است که به دلیل تشابه آن با واژه «واقعیت» احتمال به دام اشتباه افتادن دانش‌آموزانی که دقت کافی ندارند، وجود دارد. واژه سوم «مفرح» است که از درس پایانی کتاب درسی (خوان عدل) انتخاب شده است و به معنی «شادی‌بخش و نشاط‌آور» می‌باشد. البته جمله‌ای که این واژه در آن به کار رفته از درس اول فارسی ۳ انتخاب شده است؛ اما جمله کتاب درسی شما نیز بسیار مشابه همین جمله است و تفاوت اندک جمله‌ها مانعی برای پاسخ‌دهی به این سؤال ایجاد نمی‌کند.	

نقشه نهایی:

این تیپ، از معروفترین نوع سوالات لغت است و به جرأت می‌توان گفت که در همه آزمون‌های مهم از آن، سوال طراحی می‌شود. در این گونه از سوالات، جمله یا مصراع یا بیتی می‌دهند و زیر یک واژه خط می‌کشند که باید معنی آن را بنویسید.

برای پاسخ دادن به این تیپ از سوالات، دو نکته را به خاطر داشته باشید:

۱- فقط معنی لغتی را که زیرش خط کشیده شده است، بنویسید.

۲- اگر آن لغت چند معنی داشته باشد، نوشتن یکی از آن‌ها کافی است؛ هر چند نوشتن هم معانی نیز اشکالی ایجاد نمی‌کند.

نکته مهمی که باید به خاطر داشته باشید این است که یادگیری لغت‌های واژه‌نامه، فقط در کسب یک نمره لغت اهمیت ندارد، بلکه در پاسخ‌دهی به سوالات بخش املا، دستور، آرایه، معنی و مفهوم نیز حائز اهمیت فراوان است. پس با جرأت می‌توان گفت که یادگیری لغت‌های واژه‌نامه یکی از مهم‌ترین برنامه‌های شما برای موفقیت در امتحان درس فارسی است.

۰/۵

مصحح شو:

(ب) غزایش (۰/۲۵)

(الف) محمل (۰/۲۵)

بررسی دقیق تر:

- «محمل»: کجاوه که بر شتر بندند، مهد (درس ۶، بیت ۸) - «مَهْمَل»: بی‌پهوده، بی‌کاره، تنبل ...

- «قضا»: تقدیر، سرنوشت، قضاوت کردن - غزا: جنگ، مبارزه، پیکار (درس ۱۴)

نکته طلایی:

واژگان هم‌آوا و متشابه (غزا و قضا و غذا - صغیر و سفیر - قربت و غربت) از پر تکرارترین سوالات املا در امتحانات نهایی هستند.

املا:

مبحث املا در واقع در سه شکل خودنمایی می‌کند:

گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی (اهمیت املائی)	ا/ع، ا/ط، ا/ث س ص، ا/ح ه، ا/ذ ز ض ظ، ا/غ ق
کلمات هم‌آوا	صواب و ثواب / حیات و حیاط و ...
رسم‌الخط (گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی + ملاک و معیار ما در انتخاب و گزینش درست):	از راه دیدن شکل درست کلمه‌ها + از راه شناخت اشتقاق و هم‌خانواده بودن کلمه‌ها + از راه پی بردن به معنی کلمه‌ها در عبارت‌ها

واژگان هم‌آوا:

واژگان هم‌آوا، واژگانی هستند که تلفظ آن‌ها یکسان، اما املا و معنای آن‌ها متفاوت است.

غذا: خوراک - غزا: جنگ و پیکار - قضا: تقدیر و سرنوشت (فارسی دهم، درس شانزدهم)

صفیر: صدای بلند و تیز - سفیر: فرستاده، نماینده (فارسی یازدهم، درس پنجم)

قربت: نزدیکی - غربت: دوری، تنهایی (فارسی دوازدهم، درس ۱ و ۱۰)

مثال

واژگانی مثل «ذلت و زلت»، «سیلاح و صلاح»، «فراق و فراغ» و ... متشابه هستند؛ نه هم‌آوا.

نقشه نهایی:

برای پاسخ‌دهی به این تیپ از سوالات املا، تسلط بر معنی واژگان داخل کمانک ضرورت دارد و باید از طریق روابط معنایی و هم‌نشینی این دو واژه با دیگر واژگان بیت یا عبارت، کلمه مورد نظر را انتخاب کنیم.

ذکر این نکته مهم نیز ضروری است که در یادگیری لغت‌های واژه‌نامه فقط به معنی اول لغت بسنده نکنید و بقیه معانی و دیگر توضیحاتی را نیز که در ادامه معنی آمده، یاد بگیرید؛ کما این که این سوال املا از همین توضیحاتی که در بخش واژه‌نامه کتاب درسی آمده طراحی شده است.

مغلوب: شکست خورده مقلوب: دگرگون شده	غذا: خوراک / غذا: جنگ و پیکار قضا: تقدیر و سرنوشت	قربت: نزدیکی غربت: دوری، تنهایی	حیات: زندگی حیات: صحن خانه
اثاث: وسایل خانه اساس: پایه، بنیاد	صبا: بادی که از شمال شرق می وزد سبا: نام سرزمین بلقیس	منسوب: نسبت داده شده منسوب: به کاری گماشته شده، نصب شده	ارض: زمین عرض: پهنا
خوان: سفره، مرحله خان: رئیس	انتساب: نسبت دادن انتصاب: گماشتن، نصب کردن	إزار: شلوار عذار: چهره	قالب: شکل و هیئت غالب: چیره، برتر
بحر: دریا بهر: برای بهر: بهره و نصیب	أشباح: سایه ها (جمع شیخ) أشباه: همانندان (جمع شبه)	تبع: پیروی طبع: طبیعت، ذات، سرشت، چاپ	امل: آرزو عمل: کار
القا: آموختن الغا: لغو کردن	طوفان: باد و باران شدید توفان: توفنده و غزان	عبا: بالاپوش إبا: امتناع، خودداری	امارت: فرمانروایی، امیری عمارت: ساختمان، آباد کردن
ثقت: اعتماد سقط: بی ارزش، نابود	ثمر: میوه سمر: افسانه	تهدید: ترساندن تحدید: مرزبندی، تعیین حد و مرز	ستور: چهارپا سطور: جمع سطر
ثنا: ستایش سنا: نور و روشنی	حوزه: ناحیه حوضه: حوض (مربوط به آب است)	شخره: مسخره صخره: سنگ های بزرگ کوه	حول: اطراف هول: ترس و وحشت
سلاح: ابزار جنگ ضلاح: نیکی، مصلحت	جزر: پسر وی آب دریا (متضاد مد) جنز: ریشه دوم عدد	خار: تیغ خوار: پست و کوچک	سور: جشن و شادی صور: شیپور، بوق
حایل: مانع هایل: ترسناک	خواستن: درخواست کردن، طلب کردن خاستن: برخاستن، بلند شدن	سورت: تندی و تیزی و شدت صورت: چهره	حجر: سنگ هجر: دوری
خورد: بن ماضی خوردن خرد: کوچک	غدر: خیانت قدر: ارزش، نام سوره قرآن	حذر: دوری و پرهیز حضر: ماندن (متضاد سفر)	ذلت: خواری و پستی زلت: خطا و گناه، لغزش
غرض: منظور قرض: وام	حلال: مباح و جایز هلل: ماه اول برج	رسا: شیوا رثا: سوگواری	فراق: دوری فراغ: آسودگی، آسایش
مأمور: فرمان بر معمور: آبادان، آباد شده	متبوع: پیروی شده مطبوع: خوشایند و خوب	مستور: پوشیده مسطور: نوشته شده	متاع: کالا مطاع: فرمانروا، اطاعت شده
محمل: مهد، کجاوه فهمل: بیهوده	منثور: پراکنده، نوشته شده به نثر منصور: پیروز، یاری شده	نغز: خوب و خوش نقص: شکستن، شکستن عهد و پیمان	أسرار: رازها إصرار: پافشاری

۰/۵

۴

مصصح شو:

(درس ۱۵، «کبوتر طوقدار»)

صیادت × ← نادرست / سیادت ✓ ← درست (۰/۵)

راهنمای مصحح: اگر پاسخ را درست نوشته باشد، ولی واژه درست دیگری را غلط نوشته باشد، ۰/۲۵ کسر شود.

بررسی دقیق تر:

دیگر واژگان این متن که اهمیت املایی دارند: طاعت - مناصحت - بگزاردند - معونت - مظاهرت - صیاد - عهده - ادا

برخی از واژگان و عبارات مهم املایی درس ۱۵ (کبوتر طوقدار):

ناحیت کشمیر	متصدی خوش	مرغزاری نزه	عکس ریاحین	پر زاغ
دم طاووس	شاخ زمرد	متواتر و پیایی	حوالی و اطراف	حبه بینداخت
مطوقه و طوقدار	طاعت و مطاوعت	گرازان و نازان	ضبط و نگهداری	اضطراب و بی تابی
مجادله و ستیز	استخلاص یاران	تخلص و رهایی	صواب و صلاح	طریق تعاون
دفع حوادث	قفا و پشت سر	ستیزه روی و گستاخ	منقطع و بریده	دهای تمام
زبرا و مطوقه	مواضع و جای ها	گریزگاه روز حادثه	تیمار و مواظبت	فراخور حکمت
بر حسب مصلحت	زهاب دیدگان	رفیق موافق	قضای آسمانی	ورطه و مهلکه
التفات و توجه	حاجت و نیاز	اهمال و سهل انگاری	ضمیر و باطن	رخصت و اجازه
وقت فراغ	طاعنان و سرزنشگران	وقیعت و بدگویی	ارباب مودت	خصلت پسندیده
سیرت ستوده	صافی و بی غش	ثقت و اطمینان	جد و رغبت	مطلق و ایمن

طوع و رقبه ✗ ← نادرست / طوع و رغبت ✓ ← درست (۰/۵) ترجیه و برتری ✗ ← نادرست / ترجیح و برتری ✓ ← درست (۰/۵)

راهنمای مصحح: اگر برخی از پاسخها را درست نوشته باشد، ولی واژه یا واژه‌های درست دیگری را غلط نوشته باشد، به ازای هر غلط، ۰/۲۵ کسر شود.

نقشه نهایی:

- ♦ یکی از ویژگی‌های مهم آزمون‌های نهایی باید این باشد که بتواند دانش‌آموزان را بر اساس میزان تلاش و دقت‌شان دسته‌بندی کند. بنابراین طراحی طیف متنوعی از سؤالات ساده، متوسط، دشوار و بسیار دشوار از مشخصه‌های یک آزمون خوب است.
- ♦ نباید انتظار داشته باشید که همه یا بیشتر سؤالات آزمون‌های نهایی بدون چالش و دغدغه پاسخ دهید! با این توضیح یادآوری می‌کنیم که در بخش املا این طور نیست که املاي یک واژه به شکلی آمده باشد که نادرست بودن آن به اصطلاح «تابلو» باشد؛ بلکه از نکات و ترفندهای متنوعی استفاده می‌شود.
- ♦ یکی از این موارد این است که املاي واژه نادرست را به شکلی می‌نویسند که املاي آن یادآور واژه مورد نظر باشد. مثال: در سوال موردنظر، «انابت» به شکل «عنابت» نوشته شده و ممکن است دانش‌آموزانی که دقت کمتری دارند با «عنابت» اشتباه بگیرند!
- ♦ همینطور به جای «مرهم»، «مرحم» و به جای «ذی‌حیات»، «زی‌حیات» نوشته شده که غلط بودن شکل‌های نادرست آن‌ها خیلی آشکار نیست.
- ♦ نکته بسیار مهم دیگر این که فقط به املاي متن‌های داخل درس‌ها بسنده نکنید، بلکه به املاي واژه‌هایی که در قسمت معنی واژگان بخش واژه‌نامه کتاب درسی نیز آمده توجه و دقت کافی نمایید.
- ♦ مثال: در همین سوال املاي واژه‌های مهمی همچون «ضیافت»، «مرهم» و ... از این بخش آمده است.

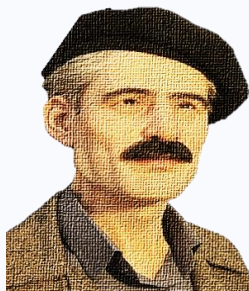
نادرست

بررسی دقیق‌تر:

این بیت از سه جمله تشکیل شده است:
 «دریاب»: شیوه عادی است. (البته نهاد و مفعول این جمله محذوف است).
 «که مبتلای عشق هستم»: این جمله هم به شیوه عادی است. در اینجا هم نهاد (من) محذوف است؛ اما گروه مسندی و فعلی در جای خود آمده‌اند.
 «آزاد کن از بلای عشقم»: این جمله به شیوه بلاغی است و اجزای آن به ترتیب زبان معیار نیامده است. شیوه عادی آن «من را از بلای عشق آزاد کن» است.

اجزای کلام (گروه‌های سازنده جمله) به دو شیوه در پی هم می‌آیند:

نقشه نهایی:

- درست است که سوالات دستور و آرایه‌های ادبی همانند مباحث ریاضی مثل حلقه‌های زنجیر، به هم متصل هستند، با این حال اکثر سؤالات این دو مبحث، همان موضوعاتی است که در بخش قلمروهای زبانی و ادبی کارگاه متن‌پژوهی آمده است؛ بنابراین به خاطر داشته باشید که تسلط بر مباحث سوالاتی که در کارگاه متن‌پژوهی کتاب درسی آمده است برای کسب هفت نمره (نمره مربوط به سوالات دستور و آرایه‌های ادبی)، فوق‌العاده مهم است.
- درست است که سوالات این دو مبحث عمدتاً از موضوعات کارگاه متن‌پژوهی است، اما مثال‌ها و نمونه‌هایی که آورده می‌شوند می‌تواند از هر جای کتاب درسی و حتی خارج از کتاب باشد.

۰/۲۵

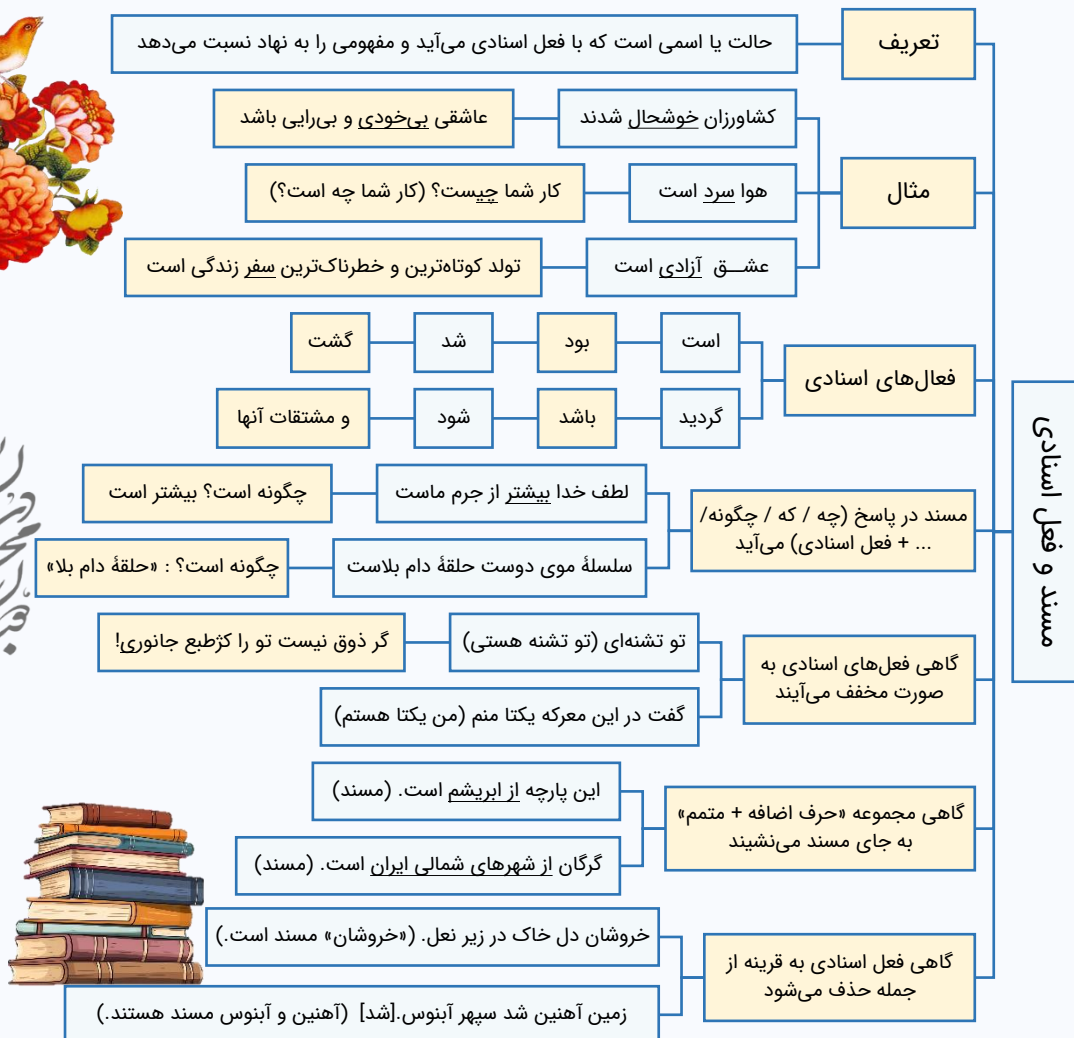
مصباح شو:

مورد «ب» - یا «بهارت خوشی که فکر دیگری»

بررسی دقیق‌تر:

- الف) «قطره باران ما گوهر یکدانه شد»: در این جمله، «شد» فعل اسنادی، «گوهر» مسند و «یکدانه» صفت بیانی است.
- ب) «بهارت خوشی که فکر دیگری»: این مصراع از دو جمله تشکیل شده است که فعل جمله اول آن (باد / باشد) حذف شده است و چون این فعل محذوف، جزو فعل‌های اسنادی است، بنابراین گروه اسمی قبل از آن (خوش) مسند است.
- ج) «گاه سفر شد باره بر دامن برانیم»: این مصراع هم دو جمله دارد. در جمله اول فعل «شد» به معنی «فرارسید» است و اسنادی نیست.
- د) «وادی پر از فرعونیان و قبطیان است»: فعل این جمله اسنادی است؛ اما مسند آن «پر» است و «فرعونیان و قبطیان» متمم (متمم مسند) هستند.

مسند:

نکته طلایی:

❖ فعل‌های «است» و «بود»، اگر به معنی «وجود داشتن» باشند، اسنادی نیستند. مانند:

در جیم خودکار است. ← فعل غیر اسنادی: وجود دارد

آدم در نقشه‌اش نبود و بهتر که نبود ← هر دو غیر اسنادی در معنی: وجود داشتن

❖ فعل «شد» اگر به معنی «رفتن» یا «سپری شدن» باشد، اسنادی نیست. مانند:

بشد تیز رهام با خود و گبر ← فعل غیر اسنادی: رفت

دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد ← فعل غیر اسنادی: رفت

❖ فعل‌های «گشت» و «گردید» اگر در معنی «جست‌وجو کردن/چرخیدن» باشند اسنادی نیستند. مانند:

او در بازار گشت ← غیر اسنادی

❖ اگر قبل از فعل‌های «است»، «بود» و «شد» بن ماضی + ه بیاید، معمولاً فعل کمکی هستند، نه اسنادی. مانند:

خریده بود / خورده است / دوخته شد ← فعل کمکی نه اسنادی.

❖ «باد» و «مباد» (فعل دعایی از مصدر «بودن») فعل اسنادی هستند. مانند:

پرورده عشق شد سرشتم جز عشق مباد سرنوشت ← مسند: جز عشق

❖ اگر یک فعل اسنادی در معنی غیر اسنادی به کار رود، مسند نمی‌گیرد و اگر یک فعل غیر اسنادی در معنی

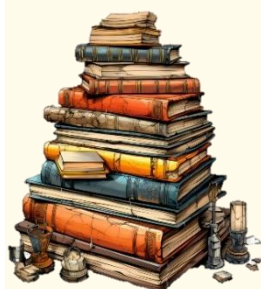
اسنادی به کار رود مسند نیاز دارد. مانند:

شب شد (غیر اسنادی: فرا رسید) دعوا شد (غیر اسنادی: اتفاق افتاد)

تمام خانه را گشتم (غیر اسنادی: بررسی کردم) چرخ زندگی‌ام می‌گردد (غیر اسنادی: می‌چرخد)

پزشکان از درمان درد او عاجز آمدند (شدند: اسنادی) قطره باران ما گوهر یکدانه شد (فعل اسنادی)

دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد (فعل غیر اسنادی: رفت)

۰/۵

۸

مصحح شو:

وابسته پیشین: دو (۰/۲۵)

وابسته پسین: پنج (۰/۲۵)

بررسی دقیق تر:

وابسته‌های پیشین: «امیر» در «امیر محمود»، وابسته پیشین از نوع شاخص است.

«آن» در «آن غزوها»، وابسته پیشین از نوع صفت اشاره است.

وابسته‌های پسین: همان طور که گفتیم در این متن پنج وابسته پسین وجود دارد که همگی از نوع مضاف‌الیه هستند:

۱- خداوند ۲- خلیفه ۳- ولایت ۴- سنت ۵- مصطفی

نکته طلایی:

سوالات مربوط به وابسته‌های وابسته و تشخیص نوع و رسم نمودار آن‌ها از ثابت‌ترین سوالات آزمون‌های فارسی پایه دوازدهم هستند.

نقشه نهایی:

❖ معروف است که در تشخیص وابسته‌های وابسته، اولین شرط این است که گروه اسمی حداقل از سه واژه

تشکیل شده باشد؛ اما به خاطر داشته باشید که این شرط، شرط لازم است، نه کافی! چون اولاً هر گروهی

که از سه واژه تشکیل شده باشد اینطور نیست که حتماً دارای وابسته وابسته است، ثانیاً برخی از گروه‌های

اسمی شاید در ظاهر کمتر از سه واژه داشته باشند، اما ممکن است در واقع از سه واژه تشکیل شده باشند.

مانند: گروه‌های اسمی که در آن‌ها ضمیر متصل وجود دارد.

❖ برای پاسخ‌دهی به سؤالاتی که پاسخ آن‌ها دو قسمتی است، راه درست این است که نخست به یک قسمت

پاسخ دهید و سپس در صدد پاسخگویی به قسمت دیگر برآیید. مثلاً در سؤال فوق، نخست وابسته‌های پیشین

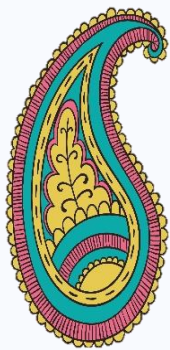
را استخراج کنید و سپس به سراغ وابسته‌های پسین بروید.

❖ پاسخ دادن به سؤالات شمارشی بسیار حساس و دشوار است؛ چرا که در صورت کوچک‌ترین سهل‌انگاری، به

پاسختان هیچ نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد؛ بنابراین اولاً در پاسخ دادن به این گونه از سؤالات دقت مضاعف داشته باشید،

ثانیاً تا از درست بودن پاسختان مطمئن نشدید آن را ننویسید.

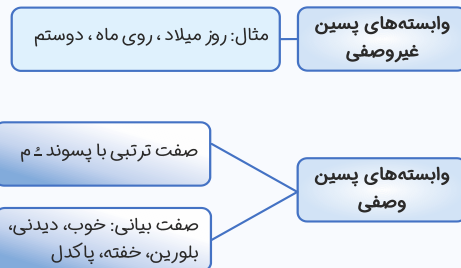

وابسته‌های پیشین:
معمولاً صفت‌ها و یا القابی هستند که قبل از اسم می‌نشینند.

وابسته‌های پیشین غیروصفی

مثال: دومین روز، سومین دلیل

مثال: روز نخست، کتاب سوم

وابسته‌های پسین:
گاهی وابسته‌ها پس از هسته گروه اسمی قرار می‌گیرند و توضیح بیشتری در مورد آن می‌دهند که در این صورت وابسته‌های پسین هستند.

مثال	طریقه ساخت کلمه (گروه واژه)
نقض غرض	مضاف یا هسته + نقش نمای اضافه « ی / ی » + مضاف‌الیه
سخن نغز	موصوف یا هسته + نقش نمای اضافه « ی / ی » + صفت بیانی
عصیان و سرکشی / صحت و شقم	ترادف یا تضاد (معطوف‌علیه یا هسته + حرف عطف «و» + معطوف

سه دستگه اتومبیل / چهار واحد آپارتمان / سه شاخه گل سه ماه دلتنگی / دو قاشق عسل / یک گالن شیر	مميز: برای شمارش تعداد یا اندازه، وزن موصوف (هسته)، میان صفت شمارشی (عدد) و موصوف (معدود) آن، اسمی می‌آید که وابسته عدد است و مميز نام دارد.
خانهٔ همسایهٔ ما / قدرت قلم نویسنده	مضاف‌الیه مضاف‌الیه اسم + نقش‌نمای اضافه / اسم / ضمیر / صفت جانشین اسم
الف) شاگرد پایهٔ دوازدهم / ب) اسیر همان فرد	صفت مضاف‌الیه الف) اسم + نقش‌نمای اضافه + اسم + نقش‌نمای اضافه + صفت بیانی ب) اسم + نقش‌نمای اضافه + صفت غیربیانی (صفت پیشین) + اسم
لباس آبی آسمانی / انسان موفق واقعی / انسان موفق ظاهری	صفت صفت اسم + نقش‌نمای اضافه + صفت بیانی (معمولاً رنگ) + نقش‌نمای اضافه + صفت بیانی (معمولاً رنگ)
جادهٔ بسیار پرپیچ / هوای نه چندان پاک / جادهٔ بسیار خطرناک / چاقوی خیلی تیز / آسمان همیشه آبی / کشتی زود به گل نشسته	قید صفت قیدی که در بین یک ترکیب وصفی (هسته و صفت) بیاید.

هر یک از وابسته‌های هسته نیز می‌توانند همراه خود وابسته‌هایی بگیرند. در این صورت به آن‌ها وابسته‌های وابسته گوئیم.

ب) معنی قدیم خود را از دست داده و معنی جدید گرفته است. (۰/۲۵)

«این بیت چهار جمله دارد. به سراغ فعل‌های جمله‌ها می‌رویم:

فعل جملهٔ اول یعنی «گفت» نیاز به نهاد و مفعول دارد که مفعول آن کل کلمات بعد از «گفت» است.

(چه چیزی را گفت؟ «بر من تیغ تیز افراشتی / از چه افکندی مرا بگذاشتی؟» را گفت.)

جملهٔ دوم «بر من تیغ تیز افراشتی» است و فعل آن «افراشتن»، به نهاد و مفعول نیاز دارد.

(چه چیزی را افراشتی؟ تیغ تیز را)

همینطور فعل‌های جمله‌های سوم و چهارم (افکندی و بگذاشتی) نیز علاوه بر نهاد به مفعول هم نیاز دارند.

البته توجه داشته باشید که «گذاشتن» در پایان این بیت به معنی «رها کردن» است.

واژه‌ها و معنای آن‌ها همیشگی نیستند. ممکن است در گذر زمان، برای هر واژه، یکی از چهار وضعیت زیر پیش‌آید:

۱. به دلایل سیاسی، فرهنگی، مذهبی یا اجتماعی، از فهرست واژگان حذف شود. (متروک و محذوف) مانند:

♦ فتراک ♦ برگستوان ♦ قوس قزح ♦ درع ♦ ملطفه ♦ سوفار ♦ غو
♦ نوند ♦ خفتان ♦ ترک ♦ باره ♦ درزی ♦ الفغدن و...

۲. با از دست دادن معنای پیشین و پذیرفتن معنای جدید، به دوران بعد منتقل شود. (تحول معنایی)؛ مانند:

♦ مزخرف (قدیم: آراسته به جواهر / جدید: بی‌ارزش)

♦ رعنا (قدیم: زن خودبین و خودآرا / جدید: زیبا و خوش قد و قامت)

♦ تماشا (قدیم: راه رفتن و گردش کردن / جدید: نگاه کردن)

♦ دستور (قدیم: وزیر / جدید: فرمان، اجازه، قواعد زبان)

♦ دهقان (قدیم: صاحب ملک و زمین / جدید: کشاورز زیر دست زمین‌دار)

♦ حقه‌باز (قدیم: شعبده‌باز / جدید: حيله‌گر و نیرنگ‌باز)

♦ دکان (قدیم: سکوی جلوی خانه یا مغازه / جدید: مغازه)

♦ شوخ (قدیم: چکر و آلودگی / زیبا / گستاخ و بی‌حیا / جدید: ذله گو و شوخی‌گر)

♦ کثیف (قدیم: زیاد / غلیظ / جدید: آلوده)

♦ حریف (همدم / رقیب)

♦ مزدور (قدیم: کسی که در قبال انجام کار مزد می‌گرفت / امروز: خیانتکار، جیره‌خوار، کسی که در قبال پول هر کاری می‌کند)

♦ افسرده (قدیم: یخ بسته و منجمد / جدید: غصه‌دار)

♦ تکاور (قدیم: اسب تندرو / جدید: کماندو)

♦ سوادگر (قدیم: مشتری، تاجر / جدید: بدکار و مضر)

۳. با همان معنای قدیم به حیات خود ادامه دهد (بدون تغییر): مانند:

شادی خنده درخت زمین کوه آب سر
آسمان باران پذیرش فیل دریغ تیر چنگ

۴. هم معنای قدیم خود را حفظ کند و هم معنای جدید گیرد (گسترش معنایی): مانند:

سپر (قدیم و جدید: وسیله دفاعی / جدید: سپر ماشین)

یخچال (قدیم و جدید: توده‌های یخی در کوهستان‌ها و جای نگهداری یخ / جدید: وسیله برقی سردکننده)

زین (قدیم و جدید: زین اسب و ... / جدید: ابزاری در وسایل نقلیه مثل دوچرخه)

رکاب (قدیم و جدید: رکاب زین اسب و ... / جدید: ابزاری در وسایل نقلیه)

پیکان (قدیم و جدید: نوک فلزی تیر / جدید: نوعی ماشین)

کرسی (قدیم و جدید: صندلی و جایگاه / جدید: صندلی که روی آن لحاف اندازند و ...)

شمع: (قدیم و جدید: وسیله روشنایی / جدید: ابزاری در خودرو)

پروانه (قدیم: نام حشره / جدید: وسیله‌ای در موتور)

نکته طلایی:

برای پیدا کردن نقش واژگان، از جمله نقش «مفعول» باید به سراغ فعل جمله برویم و دقت کنیم که فعل جمله به چه اجزایی نیاز دارد؛ مثلاً اگر فعل از مصدر «خوردن» باشد، با کمی دقت درمی‌یابیم که علاوه بر نهاد به مفعول هم نیاز دارد؛ یا مثلاً اگر در فعل‌هایی که از مصدر «ترسیدن» ساخته می‌شوند، دقت کنیم، متوجه خواهیم شد که علاوه بر نهاد به متمم نیز نیاز دارند.

۰/۵

مصراع شو:

(ب) متمم (۰/۲۵)

الف) مصراع اول یا در خواب دوش پیری در کوی عشق دیدم. (۰/۲۵)

بررسی دقیق‌تر:

کل بیت یک جمله مرکب است که مصراع اول جمله پایه (هسته) و مصراع دوم آن از دو جمله پیرو (وابسته) تشکیل شده است. البته همانطور که در قسمت «۲۰ شو» خواهیم گفت، حرف ربط وابسته‌ساز «که» گاهی از ابتدای جمله‌های وابسته حذف می‌شود. درباره نقش دستوری ضمیر متصل هم باید گفت که: «با دست اشارتم کرد»، را اگر به صورت معیار دربیابیم به شکل «با دست به من اشاره کرد» در می‌آید که «م» به «من» تبدیل می‌شود و نقش متممی دارد.

انواع جمله:

جمله ساده: جمله‌ای که یک فعل دارد.

خطوط دفاعی دشمن یکسره فرو ریخت.

جمله مرکب: معمولاً از یک جمله پایه (هسته) و یک یا چند جمله پیرو (وابسته) تشکیل می‌شود؛

بخشی که پیوند وابسته‌ساز ندارد، «پایه» است.

اینها دریادلان صف‌شکنی هستند که دل شیطان را از رعب و وحشت می‌لرزاند.

این جمله را از دید مرکب بودن بررسی می‌کنیم:

۱- جمله پایه یا هسته: اینها دریادلان صف‌شکنی هستند.

۲- جمله پیرو یا وابسته: که (پیوند وابسته‌ساز) دل شیطان را از رعب و وحشت می‌لرزاند.

نکات طلایی:

برخی از حروف ربط، مخصوصاً حرف ربط «که» بیشتر مواقع از جمله مرکب حذف می‌شود و گاهی نیز به واژه‌های دیگر می‌چسبند (کاو، کاین و ...) مانند:

گفتم مصطفی جان لابد ملتفت شده‌ای مطلب از چه قرار است. ← گفتم [که] مصطفی جان لابد ملتفت شده‌ای [که] ...

گاهی جمله پیرو بین اجزای جمله پایه قرار می‌گیرد. مانند:

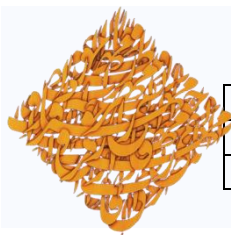
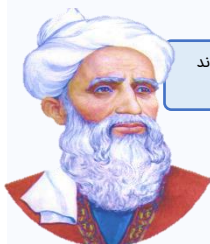
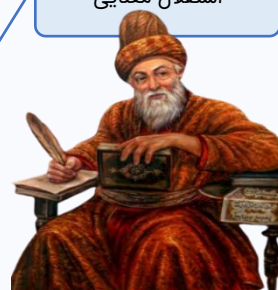
این کشور که جولانگاه ستمگران است وطن ماست. ← پایه: این کشور وطن ماست / پیرو: که جولانگاه ستمگران است.

نمونه‌های از انواع بشره‌ها

(الف) اگر یکی از این پیوندهای هم‌پایه‌ساز، بعد از جمله ساده بیاید، جمله بعدی نیز ساده است.
(ب) اگر در جملات مرکب، یکی از حروف ربط هم‌پایه‌ساز، بعد از جمله هسته یا وابسته قرار بگیرد، آن جمله را با جمله قبل هم‌پایه می‌کند. یعنی اگر جمله قبل از حرف ربط هم‌پایه‌ساز، پیرو باشد، جمله بعد از حرف ربط هم‌پایه‌ساز نیز پیرو است.

جملات از نظر استقلال معنایی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

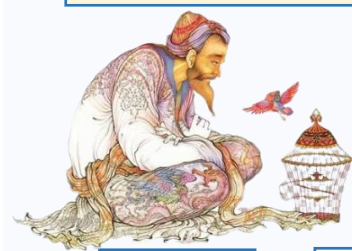
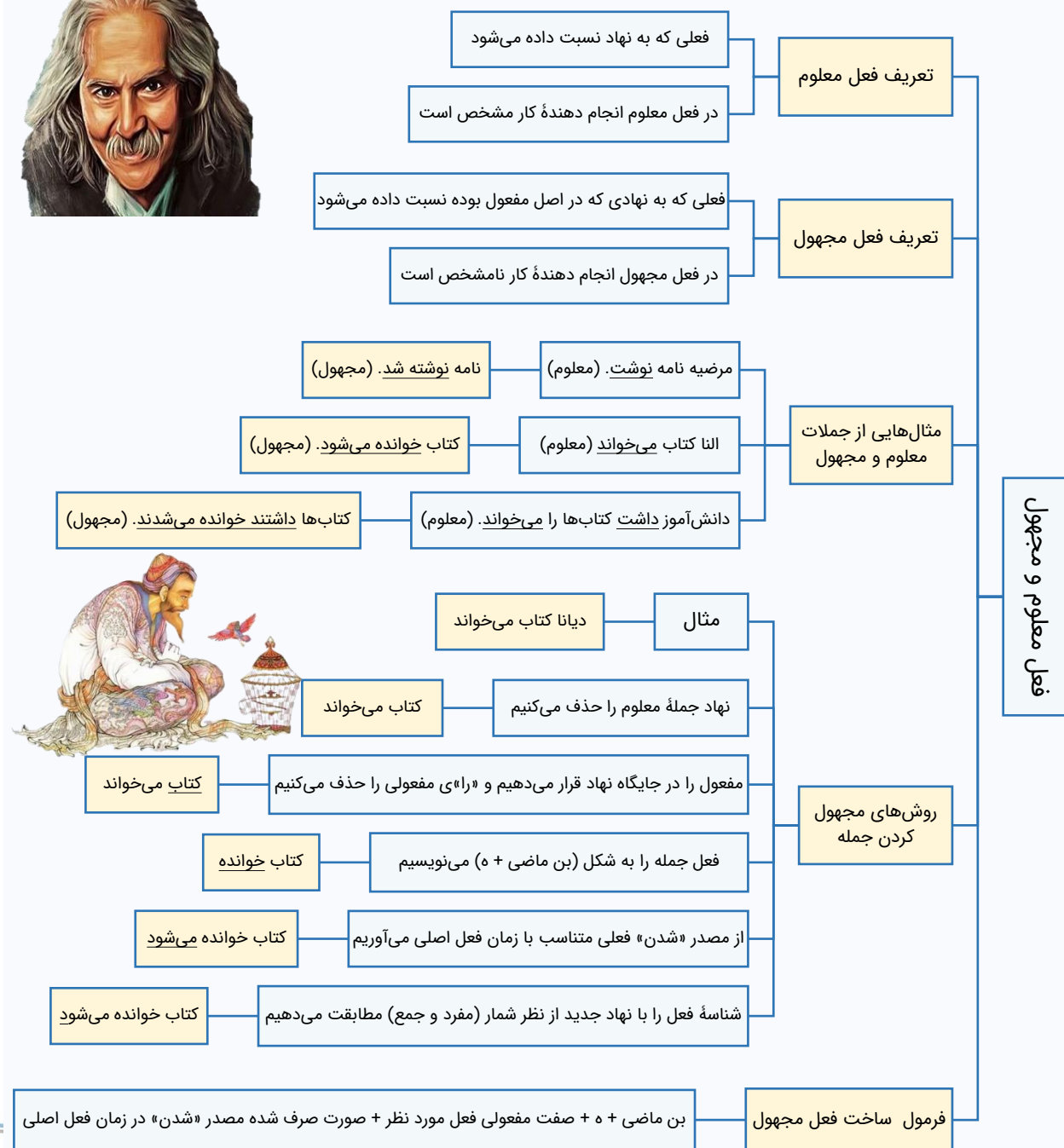
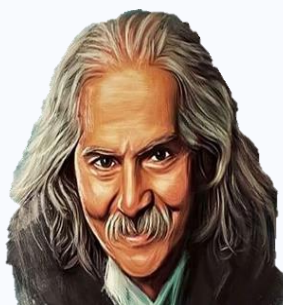
با این‌که، بی آن‌که	با وجود این‌که، با وجود این	به‌طوری‌که	بلکه	بنابراین
به هر حال	تا جایی‌که، چندان‌که	در حالی‌که	در صورتی‌که	در نتیجه
وانگهی	وگرنه	هرچند	همین‌که	

- گاهی ممکن است «حرف ربط وابسته‌ساز»، میان قسمت‌های جمله هسته جدایی بیندازد. در واقع جمله پیرو در دل یا شکم جمله پایه قرار می‌گیرد.
- در عبارت «دیروز در خیابان که به دنبال جای پارک ماشین می‌گشتم، چشمم به تابلوی عبور ممنوع خیابان افتاد.» جمله پیرو: «به دنبال جای پارک می‌گشتم» و بقیه جمله: هسته است.
- گاهی در یک جمله مرکب، پیوند وابسته‌ساز (که/ تا) حذف می‌شود؛ خصوصاً اگر جمله وابسته در توضیح و جواب جمله هسته باشد.
- گفتم غم تو دارم، گفتا غمت سرآید. گفتم [که] غم تو دارم، گفتا [که] غمت سرآید.

الف) مصدرها (رفتن، گفتن، دیدن، شنیدن، خندیدن، چریدن، پوشیدن، شکستن و...) از مقوله اسم به حساب می آیند، نه فعل؛ بنابراین «و» بین آنها از نوع عطف است.

ب) فعل مجهول مطابق فرمول «بن ماضی + ه + فعل مورد نظر + صورت صرف شده مصدر «شدن» در زمان فعل اصلی» ساخته می شود؛ اما هر جا فعلی با چنین فرمولی دیدید به این معنی نیست که حتماً مجهول است؛ چون ممکن است گاهی، مثل جمله مورد نظر، بخش قبل از «شدن» نقش مسندی داشته باشد.

بزرگ امید (دومی): منادا (۰/۲۵)

بزرگ امید (اولی): بدل (۰/۲۵)

الف) مفعولی (۰/۲۵)

پراگندترین صفت های یبانی:

۱. صفت مطلق: پاک، روشن، غمناک، پاک دست، پاکدل

۲. صفت فاعلی: که مهم ترین شان، شامل انواع زیر است:

صفت فاعلی	مثال
بن مضارع + نده	گوینده، بیننده، راننده، زبینه
بن مضارع + ا	شنوا، پویا، کوشا، گیرا، گویا، روا
بن مضارع + ان	خندان، نالان، پریشان، لرزان، جوشان
بن ماضی / مضارع + گار	آموزگار، آفریدگار
بن ماضی + ار	خریدار، برخوردار، خواستار
اسم / بن / صفت + ار	زرگر، توانگر، روشنگر

۳. صفت مفعولی: الف) بن ماضی + ه: شکفته، خسته، نشانده.

۴. صفت نسبی: که مهم ترین شان شامل موارد زیر است:

♦ اسم + ی: نیلوفر، آسمانی، ایرانی

♦ اسم + ین: سنگین (مانند سنگ چگال وزین)، زرتین، رنگین، سیمین، نوین (صفت + ین)

♦ اسم + ینه: زرینه، سیمینه، دیرینه

♦ اسم + انی: روحانی، جسمانی، تحتانی

♦ اسم + انه: کودکانه، روزانه، مردانه، زنانه، سالانه، بچگانه

نکته مهم: کارانه، یارانه، بیعانه، شکرانه، شاگردانه، صبحانه: اسم اند نه صفت

♦ عدد + گانه: پنج گانه

۵. صفت لیاقت: مصدر + ی: نوشیدنی، گستردنی، رفتنی

نکات طلایی:

♦ منادا: به اسمی که مورد خطاب قرار گرفته و معمولاً همراه نشانه های ندا می آید، منادا می گویند. مانند:

ای دوست	یا امام رضا	آی آدم ها	خدایا
ندا منادا	ندا منادا	ندا منادا	منادا ندا

♦ نشانه های ندا: نشانه هایی هستند که با آنها کسی یا چیزی را صدا می زنیم: ای، آی، آهای، یا، ایاه، و...

♦ گاهی منادا بدون نشانه ندا به کار می رود؛ در این گونه موارد باید به آهنگ جمله توجه کنیم. مانند:

علی، ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را.

سعدی، به روزگاران مهری نشسته بر دل.

ناتانائیل! تنها خداست که نمی توان در انتظارش بود!

♦ گاهی منادا حذف می شود و فقط نشانه ندا باقی می ماند. مانند:

ای همه هستی ز تو پیدا شده (منادا «کسی که» محذوف است)

ای از بر سدره شاهره (منادا «کسی که» محذوف است)

♦ «ای» ممکن است همراه با اصوات، به عنوان شبه جمله به کار رود؛ در این صورت حرف ندا نیست و منادا نداریم؛

ریش برمی کند و می گفت ای دریغ.

♦ منادا شبه جمله است و یک جمله به حساب می آید: حافظ، از باد خزان در چمن دهر مرنج! (دو جمله)

پ) مضارع اخباری (۰/۲۵)

ب) معطوف (۰/۲۵)

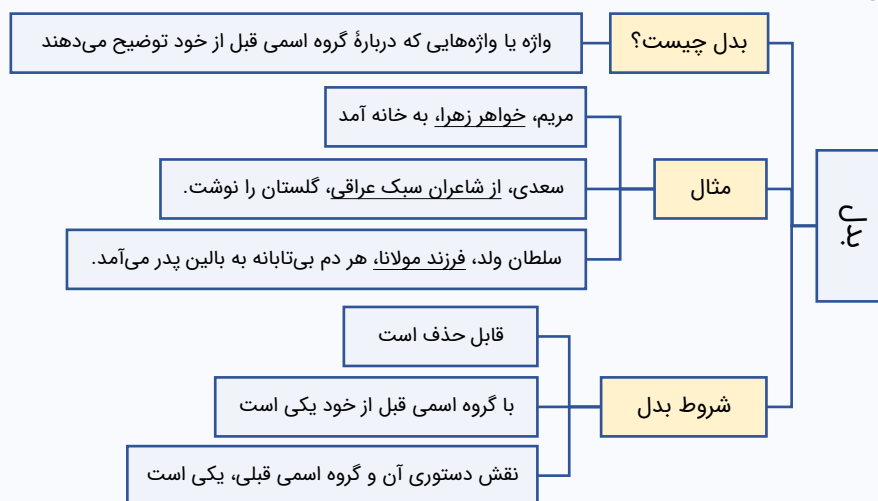
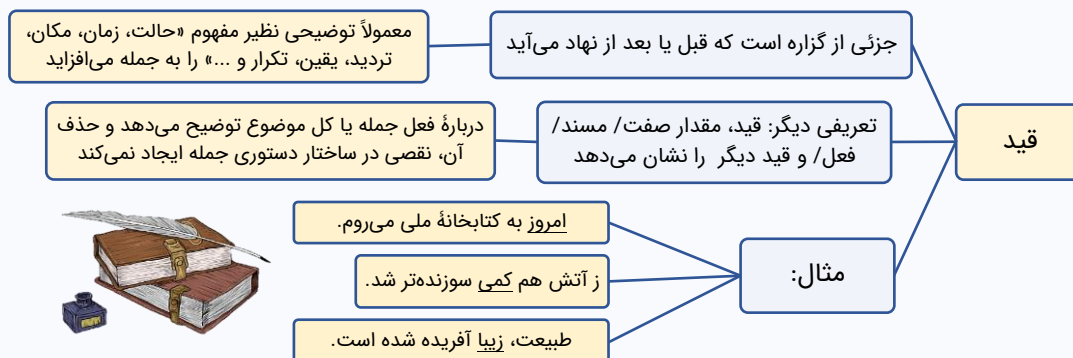
الف) قید ۰/۲۵

بررسی دقیق تر:

الف) فعل جمله‌ای که «دم» در آن قرار دارد، «است» این فعل اینجا در معنی «وجود داشتن» نیست؛ بنابراین فعل اسنادی است و نیاز به نهاد و مسند دارد. نهاد آن (روح) محذوف است و مسند آن، یعنی «به تلاش» حضور دارد. بنابراین تنها نقشی که برای «هر دم» می‌توان قائل شد، قید است. البته راه دیگری هم برای تشخیص «قید» بودن این واژه وجود دارد و آن این است که آن را می‌توانیم بدون این که به ساختار دستوری جمله آسیبی برسد، حذف کنیم.

پ) اگر سروده را درست بخوانیم متوجه خواهیم شد که فعل سوم (نمی‌تواند) به صورت «نمی‌تواند» در می‌آید که اگر «ن» نفی را از ابتدای آن برداریم «می‌تواند» می‌ماند که مضارع اخباری است.

نکات طلایی:

- ♦ ممیزها همان واحدهای شمارش هستند و ممکن است گاهی ناآشنا باشند؛
مثال: دو بیت شعر / یک چمن داغ / دو کوه هیزم / یک کربلا شکوه
- ♦ ممیز علاوه بر صفت شمارشی می‌تواند وابسته صفت مبهم و صفت پرسشی نیز بشود؛
مثال: چند کیلو پرتقال؟ / هر متر پارچه

قلمرو ادبی (۵ نمره)

۰/۵	۱۴	الف) مورد «۲» یا دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر (۰/۲۵) ب) مورد «۱» یا خواستم از رنجش دوری بگویم، یادم آمد (۰/۲۵) نقشه نهایی: از هشت قسمت یا موضوع کتاب‌های فارسی که در آزمون‌ها از آن‌ها سوال طراحی می‌شود، بخش «حفظ شعر» (شعرخوانی) تنها قسمتی است که جای سوالات آن کاملاً مشخص است؛ بنابراین پیشاپیش این شعرها را حفظ کنید و یک نمره آن‌ها را برای خودتان ذخیره نمایید. به خاطر داشته باشید که موکول کردن این مهم به شب امتحان باعث افزایش فشار عصبی و تلف شدن وقت مطالعه شما خواهد شد. در سال‌های گذشته در نوبت دوم و شهریور فقط از دو شعرخوانی نوبت دوم سوال طراحی می‌شد؛ اما امسال هر چهار شعر حفظی کتاب می‌تواند منبع سوالات حفظ شعر باشد و لازم است دانش‌آموزان هر چهار شعر را حفظ کند.
۰/۵	۱۵	دفاع از وطن کیش فرزانی است. راهنمای مصحح: اگر دانش‌آموز یک واژه را ننوشته باشد یا اشتباه نوشته باشند، ۰/۲۵ کسر شود. بیشتر از یک واژه، هیچ نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد. نقشه نهایی: این تیپ، معروف‌ترین نوع سوالات شعرخوانی (شعر حفظی) است؛ که در آن یک مصراع را می‌دهند و شما باید مصراع دیگر را بنویسید. به خاطر داشته باشید که اگر کلماتی را جا بیندازید یا اشتباه بنویسید به همان نسبت از شما نمره کسر خواهد شد. همان‌طور که در توضیح سؤال قبلی گفتیم، سوالات حفظ شعر فقط از سه یا چهار شعر حفظی کتاب درسی که روی آنها واژه «شعرخوانی» نوشته شده، طراحی می‌شوند و اگر شما این شعرها را در طول سال تحصیلی حفظ و در شب امتحان مرور و تمرین کنید، هر مدل سوالی که طراحان طرح کنند، به راحتی از پس پاسخگویی به آن بخواهید آمد!
۰/۵	۱۶	عطار نیشابوری بررسی دقیق‌تر: این سؤال تاریخ ادبیات، از متن درس هشتم (در کوی عاشقان) طراحی شده است. در متن این درس علاوه بر این اثر، از آثار و نویسندگان دیگری نام برده شده که عبارتند از: مثنوی / مولوی / الهی‌نامه: سنایی / منطق‌الطیر: عطار نیشابوری ضمن این که به خاطر داشته باشید که هجده بیت آغازین کتاب مثنوی به «نی‌نامه» مشهور است.

نقشه نهایی:

❖ سؤالات این بخش عمدتاً نام نویسنده و اثر است که در پایان درس‌ها آمده است و تفاوتی هم نمی‌کند که این درس‌ها ستایش باشند یا نیایش یا درس اصلی یا سه بخش روان‌خوانی، شعرخوانی و گنج حکمت. البته غیر از نام نویسنده و اثر، ممکن است از این موارد هم سوال طراحی شود:

پیشانی و اندیشه
پیشانی و اندیشه
پیشانی و اندیشه

- ۱- نام نویسنده یا اثر که در داخل متن درس‌ها یا کارگاه متن‌پژوهی آمده است.
- ۲- از صورت سؤالات کارگاه متن‌پژوهی که در آنها درباره تاریخ ادبیات مطلبی آمده باشد.
- ۳- نام مترجم یا اطلاعات دیگری که در کنار نام نویسنده و اثرش هست.
- ۴- نام نویسنده شعرها و درس‌های معروف مثل «در امواج سند» و ...
- ۵- نظم یا نثر بودن اثر.
- ۶- نوع ادبی درس‌ها (تعلیمی - غنایی - حماسی - نمایشی - پایداری و ...).

۰/۵

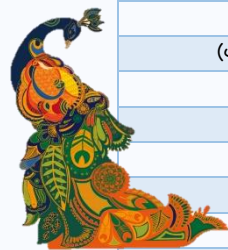

مصحح شو:

پرنده‌ای به نام آذرباد: ریچارد باخ (۰/۲۵)

هم‌صدا با حلق اسماعیل: سید حسن حسینی (۰/۲۵)

مطالب تاریخ ادبیات کتاب:

نوبت اول

نام اثر	نام و مشخصات شاعر یا نویسنده	توضیحات
فرهاد و شیرین	وحشی بافقی	نظم
بوستان	سعدی	نظم
بهارستان	جامی	نثر، آمیخته به نظم
تاریخ بیهقی	ابوالفضل بیهقی	نثر
تحفه‌الاحرار	جامی	نظم (شعر زاغ و کبک)
شعر «در امواج سند»	مهدی حمیدی شیرازی	در قالب چهارپاره (دوبیتی پیوسته)
گلستان	سعدی	نثر، آمیخته به نظم
عباس‌میرزا، آغازگری تنها	مجید واعظی	نثر
زندان موصل	کامور بخشایش	خاطرات اسیر آزادشده، اصغر رباط جزی
لیلی و مجنون	نظامی گنجی‌ای	نظم
تذکره‌الاولیا	عطار نیشابوری	نثر
میرصادالعیاد من‌القبدا الی‌المعاد	نجم‌الدین رازی (معروف به دایه)	نثر (درس باران محبت)
غزلیات شمس	جلال‌الدین محمد مولوی	نظم
اسرارنامه	عطار نیشابوری	نظم
الهی‌نامه	سنایی غزنوی	نظم
منطق‌الطیر	عطار نیشابوری	نظم
مثنوی معنوی	جلال‌الدین محمد مولوی	نظم (در ۶ دفتر)
زندگانی جلال‌الدین محمد، مشهور به مولوی	بدیع‌الزمان فروزانفر	نثر
اسرارالتوحید	محمد بن منور	نثر (در کرامات پدر بزرگش ابوسعید ابوالخیر)
روزها	دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن	نثر (خاطره نویسی)

نوبت دوم

هم‌صدا با حلق اسماعیل	سید حسن حسینی	نظم
چشمه روشن	غلامحسین یوسفی	نثر (نقد اشعار شاعران فارسی)
شاهنامه	فردوسی	نظم
روضه خلد	مجد خوافی	نثر، آمیخته به شعر
حملة حیدری	باذل مشهدی	نظم
کلیله و دمنه	ترجمه ابوالمعالی نصرالله منشی	نثر داستانی (کبوتر طوقدار)
جوامع‌الحکایات و لوامع‌الترویات	محمد عوفی	نثر داستانی
شلوارهای وصله‌دار	رسول پرویزی	نثر داستانی (قصه عینکم)
سه دیدار	نادر ابراهیمی	نثر
ماه نو و مرغان آواره	رابیندرانات تاگور (شاعر هندی)	ادبیات جهان (شعر)
پیامبر و دیوان	جبران خلیل جبران	ادبیات جهان (نثر)
دیوان غربی - شرقی	یوهان ولفگانگ گوته	ادبیات جهان (شعر)
پرنده‌ای به نام آذرباد	ریچارد باخ، ترجمه سودابه پرتوی	ادبیات جهان (نثر داستانی)

درست

بررسی دقیق تر:

مجاز در قسمت الف: هر گاه بین دو واژه «و» بیاید (واو عطف)، مخصوصاً زمانی که آن دو واژه متضاد باشند، معمولاً آرایه مجاز برقرار است؛ مثل پیدا و پنهان، دانا و نادان و همین دو واژه «بر و بحر» (خشکی و دریا) که مجاز از کل جهان هستی است.

مجاز در قسمت ب: در این قسمت سه مجاز وجود دارد. «مستی» مجاز از عشق و علاقه - «خاک» مجاز از سرزمین و وطن - افسر (تاج) مجاز از پادشاه یا انسان بزرگ.

مجاز:

نکته طلایی:

مثال‌هایی از کاربرد «مجاز» در منابع درسی:

- پشت دیوار آن‌چه گویی هوش دار / تا نباشد در پس دیوار گوش (فارسی دههم) ← گوش مجاز از انسان سخن‌چین
- لیک چنان خیره و خاموش ماند / کز همه شیرین سخنی گوش ماند (فارسی دههم) ← گوش مجاز از شنونده است
- زهی گویا ز تو کام و زبانم / تویی هم آشکارا، هم نهانم (فارسی دههم) ← کام و زبان، مجاز از دهان
- برو ای گدای مسکین در خانه علی زن / که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را (فارسی دههم) ← نگین مجاز از انگشتر
- من آزاده از خاک آزادگانم / گل صبر می‌پرورد دامن من (فارسی دههم) ← خاک مجاز از کشور
- خروش سواران و اسپان ز دشت / ز بهرام و کیوان همی برگذشت (فارسی دههم) ← بهرام و کیوان مجاز از آسمان
- همه تیغ و ساعد ز خون بود لعل / خروشان دل خاک در زیر نعل (فارسی دههم) ← ساعد و خاک به ترتیب مجاز از: دست - زمین
- بشد تیز رهام با خود و گبر / همی گرد رزم اندر آمد به ابر (فارسی دههم) ← ابر مجاز از آسمان
- دگر ره چنان شد هنر آشکار / کز آن خیره شد دیده روزگار (فارسی دههم) ← روزگار مجاز از مردم روزگار
- که اینان ز آب و گل دیگرند / نگهبان دین، حافظ کشورند (فارسی دههم) ← آب و گل مجاز از آفرینش و خلقت
- ای مسافر دیرین بر روی خار و درد / ای چون ستاره فروزان (فارسی دههم) ← خار مجاز از درد و رنج و سختی
- بلند آن سر که او خواهد بلندش / نژند آن دل که او خواهد نژندش (فارسی یازدهم) ← سر و دل مجاز از شخص و انسان
- چنان بُد که ضحاک را روز و شب / به نام فریدون گشادی دو لب (فارسی یازدهم) ← روز و شب، مجاز از همیشه
- به کران آب فرود آمدند و خیمه‌ها و شراع‌ها زده بودند. (فارسی یازدهم) ← آب مجاز از رودخانه
- زری که سلطان محمود به غزو از بتخانه‌ها به شمشیر بیاورده باشد (فارسی یازدهم) ← شمشیر مجاز از جنگیدن
- چو کاوه برون شد ز درگاه شاه / بر او انجمن گشت بازارگاه (فارسی یازدهم) ← بازارگاه مجاز از مردم بازار
- از آن چرم گاهنگران پشت پای / بپوشند هنگام زخم درای (فارسی یازدهم) ← چرم، مجاز از پیش‌بند چرمین

کلمه	معنی	کلمه	معنی
سر	فکر و اندیشه / قصد و آرزو / کل وجود	زر	سکه طلا
سینه	وجود و احساس	حلق	دهان
دل	احساس / میل / جرئت	چشم	نگاه
دست	اعمال و رفتار یا امکان و قدرت	حرف	سخن
زبان	سخن	در	موضوع
کف	دست	مجلس	حاضران
شمشیر	جنگ	جگر / زهره	جرئت
چمن	صحرا	خاک	سرزمین، مزار

۰/۲۵

مصحح شو:

۱۹

مورد «الف» یا ز رخسارش فرو می‌ریخت اشکی / بنای زندگی بر آب می‌دید

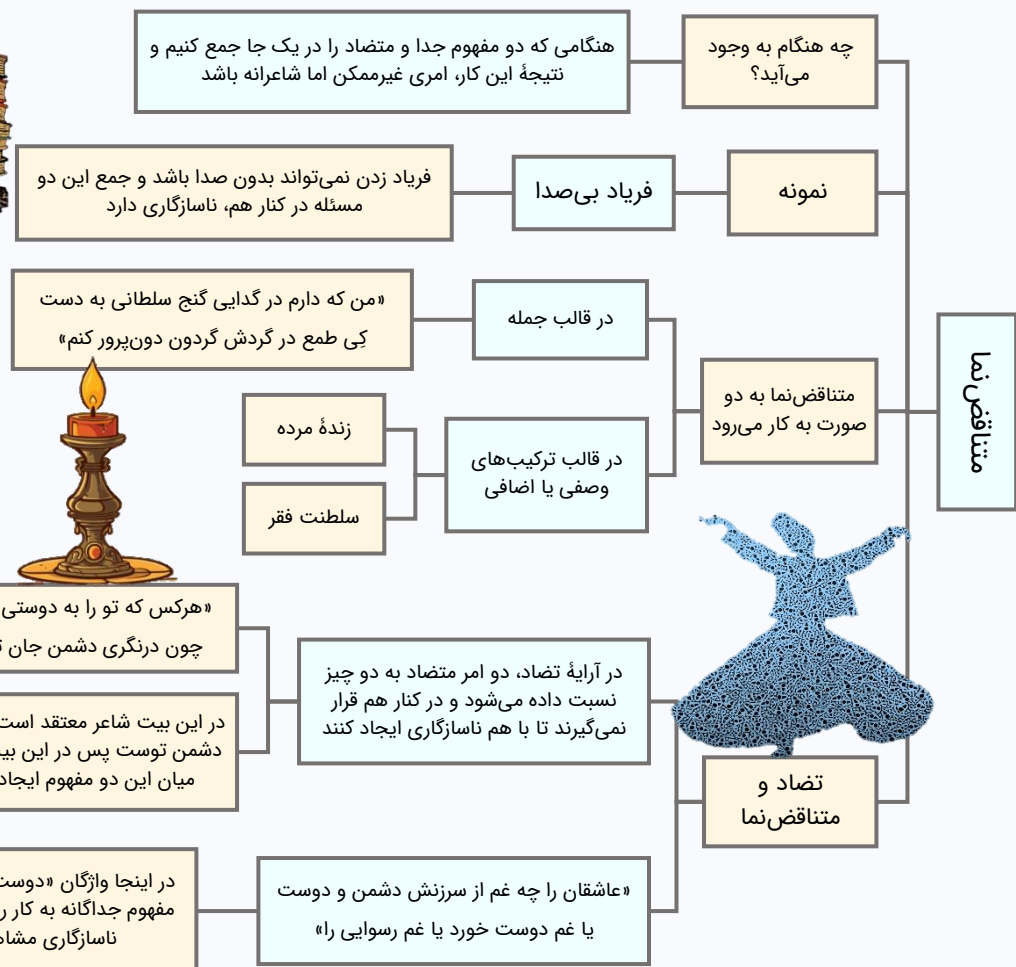
بررسی دقیق تر:

گزینه ب: «سد روان»؛ سد یک چیز ثابت است و نمی‌تواند روان باشد!

گزینه پ: «مرهم» یعنی دارو و التیام‌بخش و «زخم» نمی‌تواند التیام‌بخش باشد!

گزینه ت: کسی که خاموش است صدایی ندارد که به جایی برسد!

متناقض نما (پارادوکس):

نکته طلایی:

مثال‌هایی از کاربرد «متناقض‌نما» در منابع درسی:

♦ من ایرانی‌ام، آرمانم شهادت / تجلی هستی است جان کندن من (فارسی دهم)

← مصراع دوم مردن باعث زندگی می‌شود

♦ لذت هستی نمودی نیست را / عاشق خود کرده بودی نیست را (فارسی دهم)

← مصراع دوم عاشق شدن «نیست» به خدا

♦ خدا در همه جا هست؛ در هر جا که به تصور درآید و نایافتنی است. (فارسی دهم)

← خدا در همه جا حضور دارد ولی نایافتنی است

♦ به رقصی که بی‌پا و سر می‌کنند / چنین نغمه عشق سر می‌کنند. (فارسی یازدهم) ← به رقصی که بی‌پا و سر می‌کنند

♦ بین لاله‌هایی که در باغ ماست / خموشند و فریادشان تا خداست (فارسی یازدهم) ← خموشند و فریادشان تا خداست

♦ این شیخ همیشه شاب، پیرترین و جوان‌ترین شاعر زبان فارسی، معلم اول (فارسی یازدهم)

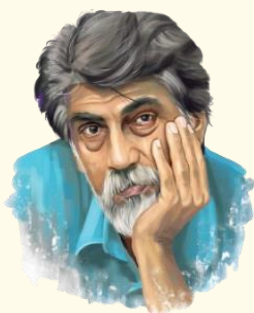
♦ از این سد روان در دیده شاه / ز هر موجی هزاران نیش می‌رفت (فارسی یازدهم) ← سد روان

♦ همچو نی زهری و تریاقی که دید / همچو نی دمساز و مشتاقی که دید (فارسی دوازدهم)

← زهر و تریاق بودن نی تناقض دارد

♦ آن باغ پر از گل‌های رنگین و در سموم سرد این عقل بی‌درد و بی‌دل پژمرد. (فارسی دوازدهم) ← سموم سرد

♦ هشت جنت نیز اینجا مرده‌ای است / هفت دوزخ همچو یخ افسرده‌ای است. (فارسی دوازدهم) ← مثل یخ بودن دوزخ

۰/۲۵

۲۰

مصحح شو:

قهرمانی

زمینه‌های حماسه:

«حماسه» در لغت به معنای دلاوری و شجاعت است و در اصطلاح ادبی، شعری است با این چهار ویژگی:

هر حماسه‌ای در بستری از حوادث شکل می‌گیرد

عناصر داستانی

طرح حوادث، انسان‌ها و موجوداتی که با منطق عینی و تجربه علمی هم‌سازی (سازگاری) ندارند؛ نظیر وجود سیمرغ در شاهنامه

حوادثی خارق‌العاده (خرق عادت)

شاعر حماسه‌سرا با بهره‌گیری از واژگان و زبان حماسی می‌کوشد انسانی را به تصویر بکشد که از نظر توانایی‌های جسمی و روحی از دیگران متمایز باشد

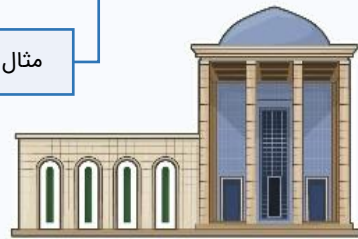
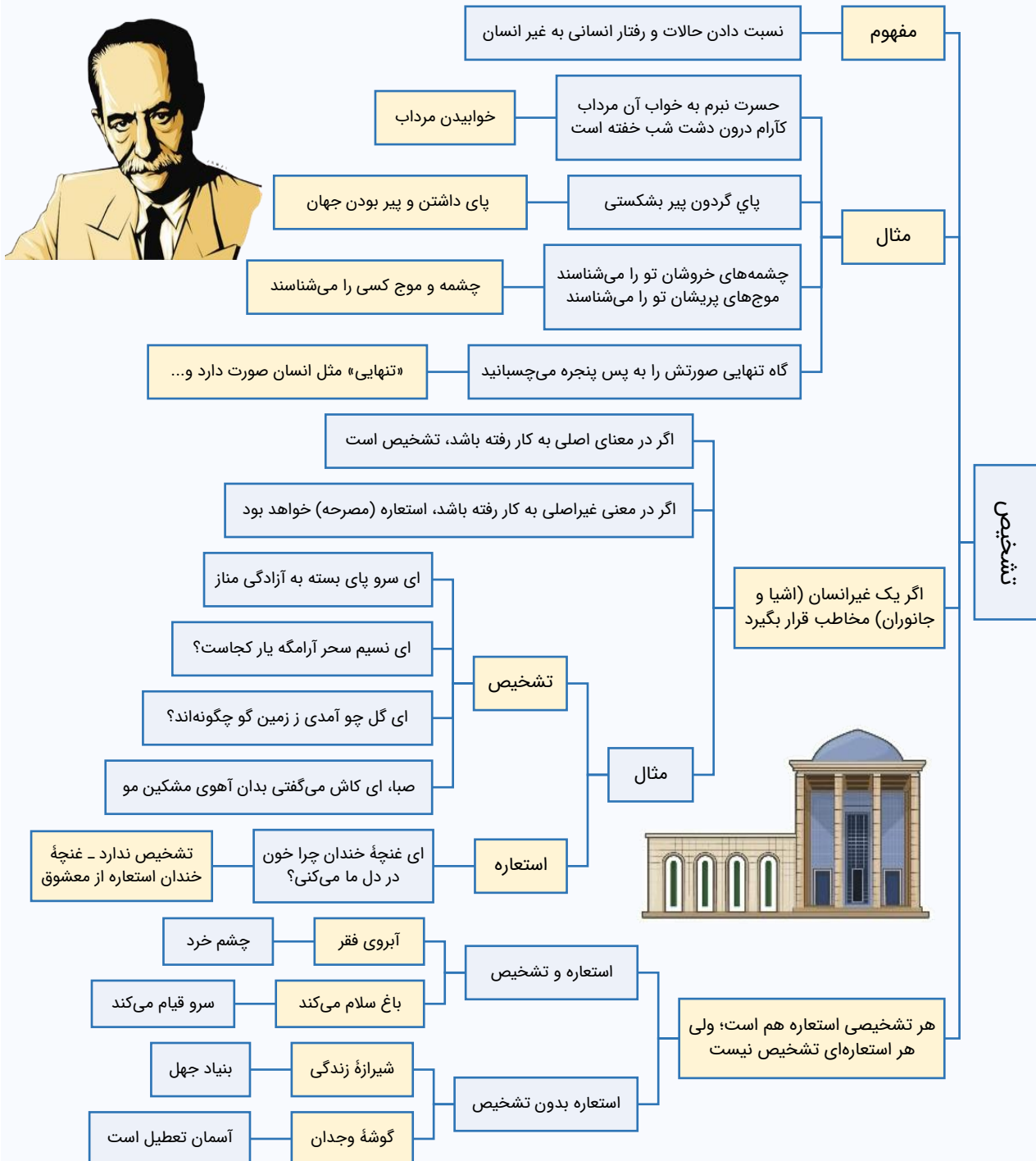
عناصر قهرمانی

شاعر حماسه‌سرا بر آن است که اخلاق فردی و اجتماعی و عقاید فکری و مذهبی و سنتی یک ملت را در قالب حوادث قهرمانی و در زمینه‌ای از واقعیات به نمایش بگذارد

عناصر قومی و ملی (ملی و میهنی)

زمینه‌های حماسه

ب) استعاره (۰/۲۵)

نکته طلایی:

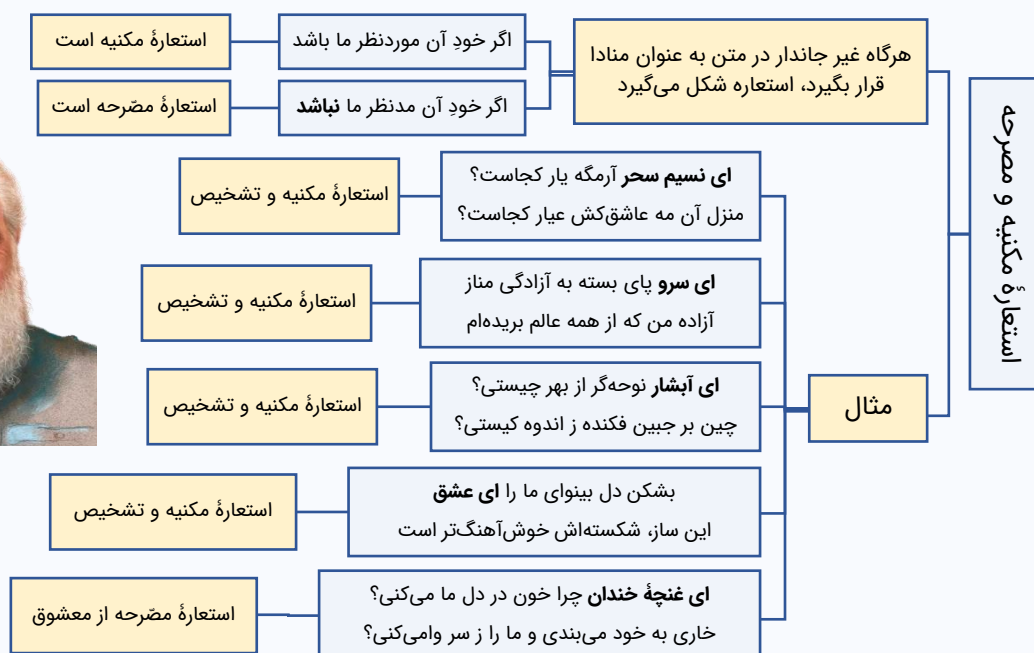
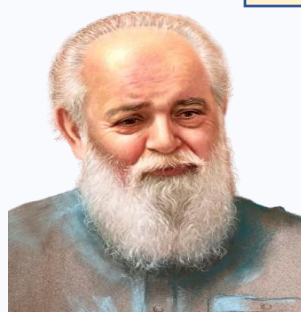
مثال‌هایی از کاربرد «تشخیص» در منابع درسی:

- ♦ چون بگشایم ز سر مو شکن / ماه ببیند رخ خود را به من (فارسی دهم)
- ← سر و مو داشتن چشمه / رخ داشتن و دیدن ماه
- ♦ در حضيض هم می‌توان عزیز بود / از گودال بپرس. (فارسی دهم) ← از گودال بپرس
- ♦ مردنی چنان / غبطه بزرگ زندگانی شد (فارسی دهم) ← غبطه خوردن زندگی
- ♦ تو تنها تر از شجاعت / در گوشه روشن وجدان تاریخ ایستاده‌ای (فارسی دهم) ← وجدان داشتن تاریخ
- ♦ صداقت / شیرین‌ترین لب‌خند / بر لبان اراده توست (فارسی دهم) ← لب داشتن اراده
- ♦ به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد. (فارسی دهم) ← کودک بودن و سر داشتن عقل
- ♦ ای کشتی‌های صیادی که مقاومت پیشه کرده‌اید (فارسی دهم) ← مخاطب واقع شدن و مقاومت کردن کشتی‌های صیادی
- ♦ گنج با واپسین رمق‌هایش، زیر سقفی از دود و غبار نفس می‌کشد. (فارسی یازدهم)
- ← رمق داشتن و نفس کشیدن شهر گنجه
- ♦ قفقاز زخم‌خورده و ستم‌دیده، نگاه منتظر و یاری‌جویش را به جنوب دوخته بود. (فارسی یازدهم)
- ← نسبت دادن ویژگی‌های زخم خوردن و ستم دیدن و نگاه منتظر و یاری‌جو داشتن برای قفقاز
- ♦ بید مجنون در تمام عمر سربالا نکرد / حاصل بی‌حاصلی نبود به جز شرمندگی (فارسی یازدهم)
- ← سر داشتن و شرمندگی بید مجنون
- ♦ از شعله / به خاطر روشنایی‌اش / سپاسگزاری کن، / اما چراغدان را هم / که همیشه صبورانه در سایه می‌ایستد / از یاد مبر (فارسی یازدهم) ← سپاسگزاری از شعله / صبور بودن چراغدان

استعاره مکنیه و مصرحه:

این مطلب برای دانش‌آموزان رشته‌های تجربی و ریاضی، صرفاً برای یادگیری بیشتر و روشی برای شناخت وجود استعاره در یک متن است.

استعاره مصرحه و ضمائر شخصی:

- ♦ یکی از مواردی که در تشخیص استعاره مصرحه بسیار کارگشا است، ضمائر شخصی هستند، که همراه مشبیه‌های مشهور می‌آید.
مثال: لعلت، نرگسش و ...
بسیار بعید است که واقعاً لعل متعلق به کسی یا گل نرگس کسی، منظور باشد.
- ♦ گاهی اوقات در ابیات یک تشبیه وجود دارد و در همان بیت مشبیه بدون مشبیه دوباره تکرار می‌شود که استعاره مصرحه ساخته می‌شود.
مثال: «بر کن ز بن این بنا که باید / از ریشه بنای ظلم برکنند»
در این بیت «بنای ظلم» اضافه تشبیهی است و به تبع آن «بنا» در مصراع اول استعاره مصرحه از ظلم است.

- ۱- کنایه: پررنگ و نگار یا پرآن یا نرم بودن
۳- استعاره: عالم افسانه‌ها (مثل پرنده) پران است.
۵- مراعات نظیر: قصه، افسانه، شنیدم
- ۲- تشبیه: عالم افسانه‌ها
۴- حس آمیزی: افسانه‌های رنگارنگ و نرم
(ذکر دو مورد، هر مورد ۰/۲۵)

نکات طلایی:

۱) کنایه‌ها اغلب از چند واژه تشکیل می‌شوند که می‌توان آن‌ها را به شکل مصدری بیان کرد:

دست به جیب بودن	آب در هاون کوبیدن	پشت دست را داغ کردن	چند مرده حلاج بودن
کمر بستن	دل بستن	سپر انداختن	بور شدن
چشم به راه بودن	بازار شکستن	موی شکافتن	دامن‌کشان بر زمین راه رفتن
دسته گل به آب دادن	دست و پای خود را گم کردن	تنگدست بودن	افسارگسیخته بودن
سماق مکیدن	آب به غربال بردن		

۲) صفت‌های مرکب و صفت‌های جانشین اسم و صفت‌هایی که معنای ظاهری آن‌ها مدنظر نیست، کنایه به حساب می‌آیند:

دل سوخته
پختگان (با پختگان گو این سخن)

نکته طلایی:

آرایه حس آمیزی دو نوع است:

- دو طرف حسی هستند، مانند سخن تلخ که هم سخن و هم تلخی با حواس پنج‌گانه قابل حس است.
- یک طرف حسی مانند «فراق تلخ» که یکی از طرف‌ها یعنی «فراق» قابل حس با حواس پنج‌گانه نبوده و انتزاعی (ذهنی) است.

مشبه	مشبه به	وجه شبه	ادات تشبیه
پدیده‌ای است که آن را به پدیده‌ای دیگر مانند می‌کنیم؛ مثل ایام گل در مصراع زیر: ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد.	پدیده‌ای است که مشبه را به آن مانند می‌کنیم؛ مثل عمر در مصراع قبل یا گل در مصراع زیر: تو هم چون گل ز خندیدن لب با هم نمی‌آید	ویژگی یا صفت مشترک میان مشبه و مشبه به است که در مشبه به پررنگ‌تر و آشکارتر است. مانند «کریم» در مصراع: گرت ز دست برآید چو نخل باش کریم.	واژه‌ای است که آن را برای بیان شباهت میان دو پدیده (مشبه و مشبه به) به کار می‌بریم. واژه‌های: چو، مثل، مانند، و ... این زبان چون سنگ و هم آهن‌وش است

نقشه نهایی:

❖ برای پاسخ‌دهی به این نوع از سوالات - اصطلاحاً دستمان باز است - نخست به سراغ آرایه‌های ساده‌ای مثل مراعات نظیر، تکرار، واج‌آرایی، تضاد، جناس و ... برویم. واگر به پاسخ سؤال رسیدیم که چه بهتر، اگر نرسیدیم متن یا بیت را با دقت بیشتری می‌خوانیم و در معنی و مفهوم و روابط بین واژگان آن دقت بیشتری می‌کنیم تا به پاسخ برسیم.

❖ توجه داشته باشید که سرفصل‌های سؤالات آرایه‌های ادبی همانند دستور، همان موضوعاتی هستند که در داخل کارگاه‌های متن‌پژوهی کتاب درسی آمده‌اند.

۰/۵

(ذکر دو مورد، هر مورد ۰/۲۵)

۳- مراعات نظیر

۲- استعاره

۱- اغراق

استعاره: بیت «الف» شام رستاخیز (میدان نبرد) / بیت «ب» رنگ باختن فلک
مراعات نظیر: بیت «الف» تیر، پولاد / بیت «ب» شیر، پلنگ
اغراق: بیت «الف» باران تیر (تشبیه اغراق آمیز) / بیت «ب» رنگ باختن آسمان از نبرد پهلوانان

نکته طلایی:

مثال‌هایی از کاربرد «اغراق» در منابع درسی:

- ❖ نعره برآورده فلک کرده کر / دیده سیه کرده زهره در (فارسی دهم) ← اغراق در وصف شدت نعره امواج دریا
- ❖ خروش سواران و اسپان ز دشت / ز بهرام و کیوان همی برگذشت (فارسی دهم) ← اغراق در توصیف بلندی فریاد مبارزان و اسب‌ها
- ❖ سپید عنان ازدها را سپرد / به خشم از جهان روشنایی ببرد (فارسی دهم) ← اغراق در وصف خشم سهراب و سرعت حرکت
- ❖ نمائد ایچ با روی خورشید رنگ / به جوش آمده خاک بر کوه و سنگ (فارسی دهم) ← اغراق در توصیف شدت جنگ
- ❖ به سهراب بر تیرباران گرفت / چپ و راست جنگ سواران گرفت. (فارسی دهم) ← اغراق در توصیف پرتاب تیر
- ❖ صدهزاران اینچنین اشابه بین / فرقیان هفتاد ساله راه بین (فارسی دهم) ← اغراق در تعداد چیزهای متشابه و تفاوت آنها
- ❖ چو آن آهنین کوه آمد به دشت / همه رزمگه کوه فولاد گشت. (فارسی یازدهم) ← اغراق در توصیف درشتی هیکل و قدرت بدنی
- ❖ فلک باخت از سهم آن جنگ، رنگ / بود سهمگین جنگ شیر و پلنگ. (فارسی یازدهم) ← اغراق در توصیف شدت جنگ

بررسی دقیق تر:

الف) «جوی» استعاره از اشک فراوان.

ب) در ترکیب «ذوق لطیف»، «لطافت» به وسیله حس لامسه درک می شود، اما «ذوق» یک واژه انتزاعی (ذهنی) است.

ج) در گزینه «ج» عبارت داخل گیومه (خودفروختگی) کنایه از خیانت و ناجوان مردی است.

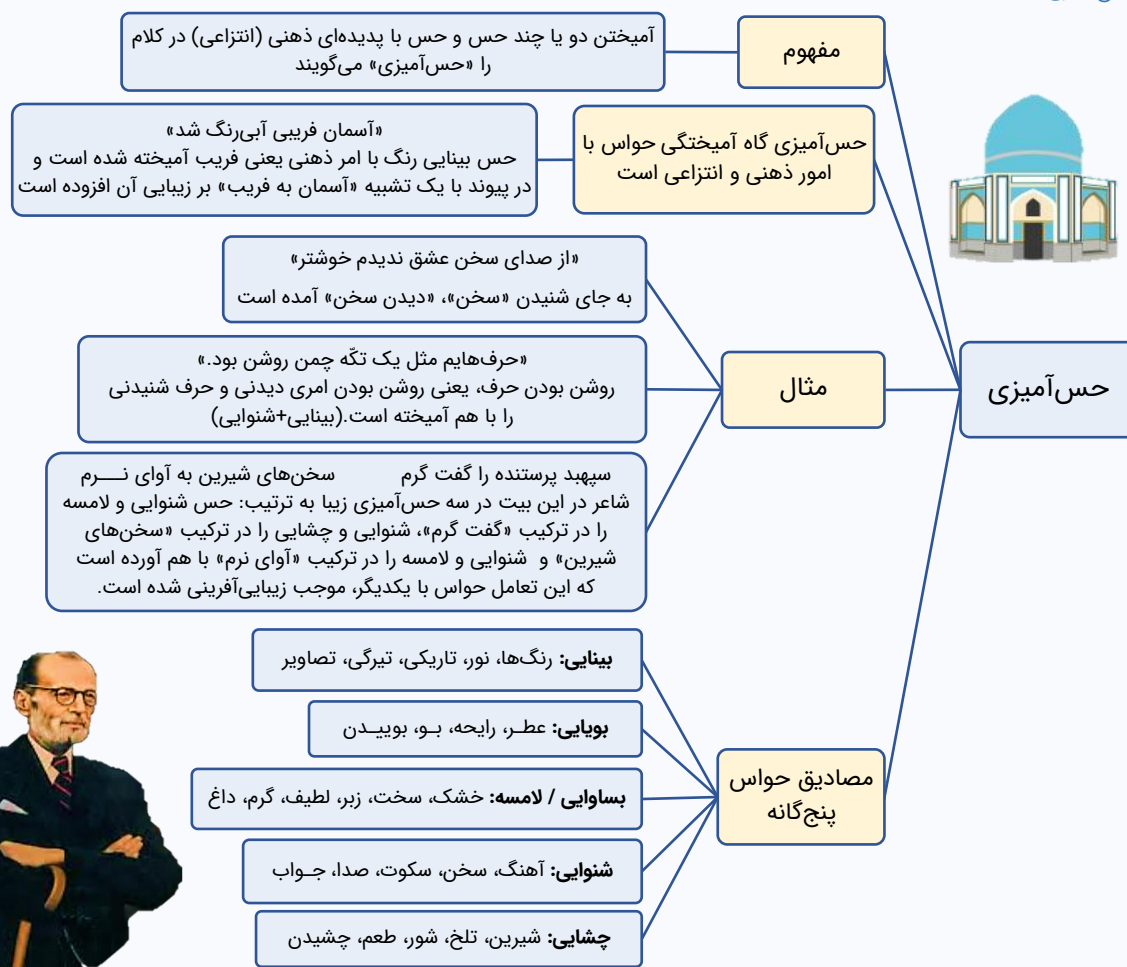
نکته طلایی:

مثال هایی از کاربرد «حس آمیزی» در منابع درسی:

- ♦ لیک چنان خیره و خاموش ماند / کز همه شیرین سخنی گوش ماند (فارسی دهم) ← شیرین بودن سخن
- ♦ به ترانه های شیرین به بهانه های زرین / بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را (فارسی یازدهم)
- ← شیرین بودن ترانه و زرین بودن بهانه
- ♦ طعن و ناسزای دشمنان را هرگز جواب تلخ نمی داد (فارسی یازدهم) ← تلخ بودن جواب
- ♦ به عالم افسانه ها / که آن همه پررنگ و نگار و آن همه پژان و نرم است / راه پیدا کردم. (فارسی یازدهم)
- ← پژان و نرم بودن عالم افسانه ها
- ♦ زمزمه لطیف و سبک و ملایم شما گمان مرا تأیید کرد (فارسی دوازدهم) ← لطیف و سبک و ملایم بودن زمزمه
- ♦ قهوه خانه گرم و روشن بود / همچون شرم ... (فارسی دوازدهم) ← گرم و روشن بودن شرم!

حس آمیزی:

نقشه نهایی:

- ♦ هر چند در غالب سؤالات این تیپ، واژگانی که زیرشان خط کشیده شده به تنهایی و به خودی خود دارای آرایه ادبی به خصوصی هستند (مثل «ذوق لطیف» که حس آمیزی دارد)، اما گاهی باید برای تشخیص آرایه های یک گزینه به دیگر واژگان و بخش های آن جمله یا بیت نیز توجه کنید.

نکات طلایی:

الگوهای حس آمیزی:

- ♦ واژه‌های مرکب: ترکیب‌هایی که از دو جزء ناهمگون (از دو حس متفاوت) ساخته می‌شوند؛
دل مجنون ز شگر خنده خون است / تو لب می بینی و دندان که چون است
- ♦ ترکیب وصفی: ز شعرهای ترم گرم این چنین مگذر / که آب خضر نهان در شب سیاه من است
- ♦ ترکیب اضافی: یوی بهبود ز اوضاع جهان می‌شنوم / شادی آورد گل و باد صبا شاد آمد
- ♦ جمله اسنادی: تا هست تاج عشق توام بر سر ای غزال / شیرین بود به شهر غزل شهریاری‌ام
- ♦ فعل و مفعول ناهمگون: ساز هستی غیر آهنگ عدم چیزی نداشت / هر نوایی را که وا دیدم خموشی می‌سرود

قلمرو فکری (۸ نمره)

۰/۲۵

۲۵

مصحح شو:

بیت الف یا ز نخدان فروبرد چندی به جیب / که بخشنده روزی فرستد ز غیب (۰/۲۵)

بررسی دقیق تر:

بیت صورت سؤال: رزق هر چند بی‌گمان برسد / شرط عقل است جُستن از درها
معنی: هر چند بی‌شک رزق و روزی خواهد رسید؛ اما شرط عقل است که برای به دست آوردن آن تلاش شود.
مفهوم: روزی مقدّر است؛ اما برای کسب آن تلاش لازم است.

الف) ز نخدان^۱ فروبرد چندی^۲ به جیب^۳ که بخشنده^۴ روزی فرستد ز غیب^۵
(۱) ز نخدان*: چانه (۲) چندی: مدتی (۳) جیب*: گریبان، یقه [ز نخدان به جیب فرو بردن: کنایه: در تأمل و تفکر فرو رفتن، این جا دست از تلاش برداشتن و منتظر ماندن] (۴) بخشنده: خدای بخشنده، صفت جانشین موصوف (۵) غیب*: پنهان، نهان از چشم، عالمی که خداوند، فرشتگان و ... در آن قرار دارند
معنی: مدتی بیکار و منتظر نشست تا خداوند روزی‌رسان از عالم غیب برایش روزی بفرستد!
مفهوم: ترک تلاش / امید به رزاقیت و روزی‌رسانی خداوند

ب) بخور^۱ تا توانی^۲ به بازوی^۳ خویش که سعیت^۴ بود در ترازوی خویش
(۱) بخور: روزی به دست بیاور (کنایه) (۲) توانی: می‌توانی (مضارع اخباری) / (۳) بازو: مجاز از توانایی و قدرت (مصراع اول: کنایه از اینکه از دسترنج خود استفاده کن) / (۴) سعی: کوشش و تلاش، مجاز از نتیجه سعی (مصراع دوم: کنایه از این که نتیجه کار و تلاشت به خودت برمی‌گردد، به اندازه تلاشت بهره می‌بری.)

معنی: تا می‌توانی فقط از توان و تلاش خود روزی به دست بیاور؛ زیرا فقط به تو روزی خواهد رسید.
مفهوم: تکیه کردن بر توان و تلاش و همت خود / روزی هر کس به میزان تلاش او بستگی دارد. / توصیه به پرهیز از وابستگی

نکته طلایی:

مفهوم «از تو حرکت، از خدا برکت» از مفاهیم کلیدی درس اول است و احتمال طرح سوال از آن زیاد است.

نقشه نهایی:

♦ حتماً شنیده‌اید که می‌گویند درست خواندن سؤال و درک درست آن، نیمی از پاسخ است! این مسئله کاملاً در مورد این سؤال صدق می‌کند و اگر کمی در خوانش این سؤال بی‌دقتی کنید، احتمال این که معنی و مفهوم واژه «مقابل» را به درستی درک نکنید وجود دارد. به هر حال در این سؤال معنی «مقابل» را می‌خواهد؛ یعنی معنایی که با معنی بیت صورت سؤال، مخالف باشد.

۰/۵	۲۶ مصحح شو: (الف) ضحاک (۰/۲۵) (ب) سعدی (۰/۲۵) نقشه نهایی: ◆ عمده سؤالات درک مطلب به این شکل است که بیت یا عبارتی را می‌دهند و مفهوم آن را می‌خواهند؛ شما باید بتوانید مفهوم آن را درک کنید و بنویسید یا آن را با ابیات و عبارات دیگر مقایسه نمایید. ◆ گونه‌های دیگری از سؤالات درک مطلب وجود دارند که به ویژه در سال‌های اخیر استفاده از آن‌ها افزایش یافته است. سؤالاتی که درباره اسامی اشخاص و مکان‌ها و دیگر چیزهای خاص پرسیده می‌شوند یا نام گوینده و نویسنده یک جمله یا بیت مد نظر است؛ یا مفهوم کلی یک درس خواسته می‌شود. ◆ با این حساب به نظر می‌رسد برای کسب نمره کامل بخش درک مطلب، لازم است هر درس را چند بار به صورت سریع و کلی مطالعه کنید و با قهرمانان و حوادث و سیر و روال متن آشنا شوید و هم این که بیت به بیت و جمله به جمله بررسی نمایید و معنی و مفهوم آنها را درک کنید.
۰/۵	۲۷ مصحح شو: ۲- ترس از خدا و حساب روز قیامت (ذکر یک مورد کافی است) ۴- داشتن عزت نفس نقشه نهایی: ◆ برای پاسخگویی به این سؤال هم همانند سؤال قبلی فقط یک راه وجود دارد و آن این که شما درس را چند بار مطالعه کرده باشید و با اشخاص و مکان‌ها و حوادث و سیر طبیعی ماجرای این درس (قاضی بست) آشنا باشید. ◆ برخی دیگر از قسمت‌های این درس که احتمال طرح سؤال درک مطلب از آنها وجود دارد: ۱- منظور از «این مرد بزرگ و دبیر کافی» کیست؟ ۲- منظور از «مصطفی» در عبارت «بر من پوشیده است که این غزوها بر طریق سنت مصطفی هست یا نه» چه کسی است؟ ۳- چرا امیر مسعود درباره زرهایی که پدرش از غزو هندوستان با زور شمشیر آورده، می‌گوید «حلال‌تر مال‌هاست»؟!
۰/۵	۲۸ مصحح شو: ۲- جایگاه واقعی انسان عالم معنا و بهشت است (ذکر یک مورد) ۱- بازگشت به اصل ۳- ما ز بالاییم و بالا می‌رویم بررسی دقیق‌تر: الف) ما به فلک بوده‌ایم، یار <u>ملک</u> بوده‌ایم باز همان جا رویم، <u>جمله</u>^۲ که آن <u>شهر</u>^۳ ماست ... (۱) <u>ملک</u>^۱: فرشته / (۲) <u>جمله</u>: همگی / (۳) <u>شهر</u>: مجاز از وطن، مکان معنی: جای ما عالم معنا بوده است و ما یار فرشته‌ها بوده‌ایم. و دوباره همگی می‌خواهیم به همانجا برویم. زیرا جا و مکان اصلی ما همانجاست. مفهوم: انا لله و انا الیه راجعون / کل شیء یرجع الی اصله / آرزوی بازگشت به اصل / جایگاه واقعی انسان عالم معناست. ب) چنین <u>قفس</u>^۱ نه سزای <u>چو من خوش الحانی</u>^۲ است روم به گلشن <u>رضوان</u>^۳ که مرغ آن <u>چمن</u>^۴ (۱) <u>قفس</u>: استعاره از دنیا و جسم انسان / (۲) <u>مرغ خوش الحان</u>: پرنده خوش آواز، استعاره از حافظ (انسان) / (۳) <u>رضوان</u>^۳: بهشت، نام فرشته‌ای که نگهبان بهشت است [گلشن رضوان: باغ بهشت] / (۴) <u>چمن</u>: مجاز از باغ، اینجا استعاره از بهشت و عالم معنا معنی: دنیا (تن) سزاوار پرنده خوش آوازی مثل من نیست؛ به باغ بهشت می‌روم که جایگاه واقعی من است. مفهوم: جایگاه واقعی انسان بهشت و عالم معنا و نزد خداست / ما ز بالاییم و بالا می‌رویم / ما ز دریاییم و دریا می‌رویم نکات طلایی: ◆ مفهوم «بازگشت به اصل» از مفاهیم بسیار مهمی است که در قرآن کریم در آیه «انا لله و انا الیه راجعون» و نیز حدیث شریف «کل شیء یرجع الی اصله» آمده است. ◆ این مفهوم به صورت گسترده‌ای در ادبیات فارسی و کتاب‌های درسی انعکاس یافته است؛ از جمله: «ما ز بالاییم و بالا می‌رویم / ما ز دریاییم و دریا می‌رویم»

«تو یک ساعت، چو افریدون به میدان باش، تا زان پس / به هر جانب که روی آری، درفش کاویان بینی» (سنایی)

تحلیل بیت: یک ساعت: مجاز از زمان اندک / افریدون: فریدون، نماد مبارزه و جهاد / به میدان بودن: کنایه از حضور و تلاش و مقاومت / روی آوردن: کنایه از رفتن / درفش کاویان*: درفش ملی ایران در عهد ساسانی، [نماد پیروزی] کاویان یا کاویانی*: منسوب به کاوه (درفش کاویان دیدن: کنایه از کسب پیروزی) / تشبیه: تو به فریدون / آرایه تلمیح: اشاره به داستان فریدون و ضحاک
معنی: تو مدت اندکی مانند فریدون در مقابل هوای نفس مبارزه و مقاومت کن تا پس از آن پیروزی از همه طرف نصیب تو می‌گردد.
مفهوم: پیروزی در گرو مبارزه و تلاش با سختی هاست.

توضیح بیشتر: آهنگران هنگام کار پیش‌بند چرمی به کمر می‌بندند که تا پشت پای آنان را می‌پوشاند. کاوه هنگام قیام علیه ضحاک چنین پیش‌بندی را بر سر نیزه کرد و مردم را به شورش فراخواند. فریدون پس از پیروزی بر ضحاک این پیش‌بند را به فال نیک گرفت و بر آن گوهرهای رنگارنگ آویخت که به پرچم ایران (درفش کاویان) تبدیل شد.

نقشه نهایی:

- ♦ بخش درک مطلب «۴» نمره دارد. بیشتر سوالات این بخش از قلمرو فکری کارگاه متن‌پژوهی طراحی می‌شوند و از شما خواسته می‌شود که مفهوم یک بیت یا عبارت را بنویسید یا با بیت و عبارت دیگری مقایسه کنید.
- ♦ طرح سؤال درک مطلب فقط مختص ابیات قلمرو فکری نیست و ممکن است از ابیات قلمروهای ادبی و زبانی کارگاه متن‌پژوهی یا ابیات داخل درس (عمدتاً متن اصلی) نیز سوال درک مطلب داده شود.
- (مثل همین سؤال که از کارگاه متن‌پژوهی درس هجدهم طراحی شده است.)
- ♦ لازم است که علاوه بر ابیات و عبارات هر درس، بر معنی و مفهوم ابیات خارج از درس که در کارگاه متن‌پژوهی آمده است، نیز مسلط باشید.

امام علی (ع) موقتاً از کشتن او منصرف شد.

بررسی دقیق تر:

او خدو^۱ انداخت در روی علی افتخار هر نبی^۲ و هر ولی^۳

(۱) خدو*: آب دهان، بزاق / (۲) نبی: پیامبر / (۳) ولی: دوستدار، بنده خوب خدا، نیک مرد

معنی: دشمن بر روی امام علی، که مایه افتخار تمام پیامبران و اولیای خداست، آب دهان انداخت.

در زمان^۱ انداخت شمشیر آن علی کرد او انــــدر غزایش^۲ کاهلی^۳

(۱) در زمان: فوری / (۲) غزایش: جنگیدن با او / (۳) کاهلی: تعلل، سستی، درنگ

معنی: حضرت علی(ع) بلافاصله شمشیرش را کنار گذاشت و از کشتن او موقتاً منصرف شد.

نقشه نهایی:

- ♦ در سال‌های اخیر طراحان سؤال، برای طرح سؤال درک مطلب اقبال بیشتری به ابیات و عبارات جدیدی (خارج از درس) که در داخل کارگاه متن‌پژوهی آمده است، نشان می‌دهند.
- ♦ همان‌طور که در تحلیل سؤالات قبلی گفتیم حتماً این ابیات و عبارات را نیز از نظر سه قلمرو، به ویژه قلمرو فکری بررسی نموده و بر آنها مسلط شوید.
- ♦ بر این اساس، بیت مورد نظر از ابیات جدیدی که در قلمرو فکری کارگاه متن‌پژوهی آمده، انتخاب شده است و چون حالت داستانی دارد با یک‌بار مطالعه به راحتی می‌توانید به این سؤال درک مطلب پاسخ دهید.
- ♦ لازم است که علاوه بر ابیات و عبارات هر درس، بر معنی و مفهوم ابیات خارج از درس که در کارگاه متن‌پژوهی آمده است، نیز مسلط باشید.

۰/۵	۳۱ مصباح شو: ۱- اغتمام فرصت ۳- راضی بودن به داشته‌ها ۲- غم گذشته و از دست رفته را نخوردن (مفاهیم مشابه دیگر هم مورد پذیرش است، ذکر یک مفهوم کافی است) بررسی دقیق‌تر: گریه کنی^۱ اگر / که آفتاب^۲ را ندیده‌ای / ستاره‌ها^۳ را هم / نمی‌بینی. ۱. گریه کنی: غمگین باشی، اظهار ناراحت کنی (کنایه) (کنی: بکنی، مضارع التزامی) / ۲. آفتاب: مجاز از خورشید و استعاره از فرصت‌ها و نعمت‌های مهم و بزرگ (که از دسترس ما خارج هستند) / ۳. ستاره: استعاره از فرصت‌ها و نعمت‌های کوچک و در دسترس. معنی: اگر ناراحت باشی و گلایه کنی که چرا از نعمت‌های مهم و بزرگ محروم هستی، نعمت‌های کوچک و در دسترس را هم از دست خواهی داد! (اگر از ندیدن حقیقت مطلق غمگین و شاک‌ی باشی، از دیدن جلوه‌های او نیز محروم خواهی شد) مفهوم: اغتمام فرصت / غم گذشته و از دست رفته را نخوردن / راضی بودن به داشته‌های موجود، هرچند کم و کوچک باشند.
۰/۷۵	۳۲ مصباح شو: الف) عشق و محبت (۰/۲۵) ب) افکار کهنه (یا سنت‌ها و رسوم قدیمی) (۰/۲۵) ب) عینک (۰/۲۵) نقشه نهایی: به خاطر داشته باشید که «معنی» با «منظور» و «مقصود» و «مفهوم» تفاوت دارد؛ ♦ در معنی شما باید واژگان قدیمی جمله یا بیت را به زبان امروزی تبدیل کنید و شیوه نگارش آنها را مطابق دستور زبان امروزی تغییر دهید. ♦ اما وقتی از شما منظور یا مفهوم بیت یا عبارت را می‌خواهند، باید مقصود و منظور شاعر و نویسنده را در حداقل کلمات بیان کنید و از معنی کردن (بازگردانی) واژگان، جمله‌ها و بیت‌ها خودداری نمایید. مثلاً اگر در همین سؤال برای واژه «صورتک» به جای نوشتن «عینک»، «نقاب» یا «ماسک» بنویسید، نمره‌ای به شما تعلق نمی‌گیرد! نکات طلایی: روی این سؤال مکث و تمرکز کنید و درباره آن دقت بیشتری نمایید! ♦ قسمت «الف» آن از قلمرو فکری کارگاه متن‌پژوهی درس هفتم، انتخاب شده است. ♦ قسمت «ب» از داخل متن درس شانزدهم، انتخاب شده است. ♦ قسمت «پ» از کارگاه متن‌پژوهی درس پنجم انتخاب شده است. این سؤال مثال و دلیل خوبی است بر این نکته که برای گرفتن نمره عالی در آزمون‌ها، لازم است دانش آموزان بر همه درس‌ها و بخش‌های کتاب مسلط باشند! اگر دانش آموزی درس‌ها و بخش‌های کتاب را به مهم و غیر مهم تقسیم کند و برخی از بخش‌ها را درست مطالعه و تکرار نکند، احتمال کسب نتیجه دلخواه در امتحان نهایی بسیار بعید است!

الف) گناه و عذاب این کار (۰/۲۵) ارزشی ندارد. (۰/۲۵)

ب) کبوتران به حرفش گوش کردند (۰/۲۵) و مسیرشان را تغییر دادند. (۰/۲۵)

پ) فکر حملهٔ سپاه روس مثل کابوس (۰/۲۵) باعث ترس و وحشت درباریان شده بود. (۰/۲۵)

ت) خیال می‌کردم عینک مثل عصای تعلیمی. (۰/۲۵) تقلیدی از آداب و رسوم غربی‌ها است. (۰/۲۵)

ث) همه از ترس سر به زیر انداخته بودند (۰/۲۵) و کسی داوطلب مبارزه با او نشد. (۰/۲۵)

ج) هنگام آن است که آمادهٔ سفر و حمله شویم (۰/۲۵) و تصمیم بگیریم که (۰/۲۵) از بیابان‌های پر از خار و کوه‌های پر از سنگ (مشکلات و موانع) عبور کنیم. (۰/۲۵)

چ) نه دوست و نه غریبه (هیچ‌کس) (۰/۲۵) به فکر او نبود. (۰/۲۵) مثل سازش بسیار لاغر و ضعیف شد. (۰/۲۵)

راهنمای مصحح: در تصحیح معنی شعر و نثر: با توجه به بارم هر مورد لازم است به واژه‌های ویژه‌ای که در آن شعر یا نثر ارائه شده، توجه گردد، اگر موردی (۰/۲۵) نمره داشته باشد، پس یک واژهٔ خاص در آن صورت سؤال برای طراح مدّ نظر بوده، یا (۰/۵) نمره (دو واژه).

نکات طلایی:

♦ ابیات و عبارات قسمت معنی، عمدتاً از متن درس‌های اصلی انتخاب می‌شوند.

♦ البته در آزمون‌های اخیر از ابیات و عباراتی که در قلمروهای سه‌گانهٔ کارگاه متن‌پژوهی آمده نیز استفاده شده است؛ بنابراین لازم است شما علاوه بر متن‌های اصلی، بر معنی و مفهوم و دیگر قلمروهای ابیات و عبارات کارگاه متن‌پژوهی هم تسلط داشته باشید.

♦ هر چند احتمال طرح سؤال معنی و درک مطلب از بخش‌های ستایش، نیایش، شعرخوانی، روان‌خوانی و گنج حکمت ضعیف است، اما ناممکن نیست و شاید سؤالات ساده‌ای در حد بیست و پنج صدم تا نیم نمره از این بخش‌ها طرح شود؛ بنابراین بهتر است این بخش‌ها را هم یکی دوبار مطالعه کنید و بر مفهوم کلی آنها آگاهی پیدا کنید و لغت‌هایشان را به طور دقیق به خاطر بسپارید!

نقشهٔ نهایی:

این بخش (معنی و مفهوم) ۴ نمره دارد؛ دو نمره شعر و دو نمره نثر.

کارهایی که باید در پاسخگویی به سوالات این بخش انجام دهید، عبارتند از:

♦ واژه‌های دشوار و اصطلاحات ادبی را به شکل ساده بنویسید (معنی کنید)

♦ اجزای جمله را مطابق زبان معیار مرتب کنید (نهاد اول، فعل آخر و ...)

♦ دقت کنید که جمله‌هایی که می‌نویسید ساده و روان باشند.

با توجه به این که در پاسخ‌دهی به این بخش شما همزمان باید چند کار را انجام دهید و احتمال دارد نتوانید مقدار فضای هر پاسخ را پیش‌بینی کنید یا این که پاسخ‌هایتان خط خورده و کثیف شوند، بهتر است قبل از نوشتن پاسخ‌های این بخش در پاسخ‌برگ، آن را در جای دیگر پیش‌نویس کنید.

